Ročník XXVII. (1950) ČČSH Číslo 9-10. Sešit 4

ČASOPIS ČS. HOUBAŘŮ

Mykologický sborník

ACTA SOCIETATIS MYCOLOGICAE ČECHOSLOVENICAE

Zajímavá srostlice hřibu smrkového (Boletus bulbosus Schff.). Sbírala v Lysečinském údolí v Krkonoších dne 24. IX. t. r. známá pracovnice ve výživě M. Úlehlová-Tilschová a přinesla ji na naši tradiční výstavu hub v České technice v Praze, kde budila pozornost četných návštěvníků. Letošní naši výstavu shlédlo tisíce spokojených zájemců z řad pracujícího lidu a škol všeho druhu (viz článek uvnitř listu). Fotografoval Dr. V. J. Staněk.

Vědecký a odborný list, orgán Čs. mykologické společnosti (ČMS), Mykologického ústavu (MÚ) a houbařské pětiletky ČSR. ● Vydává Čs. mykologická společnost ● Založil (r. 1919) a řídí dr. Fr. Smotlacha s redakční radou a kruhem spolupracovníků.

Jan Štefl:

Jak propagovat a zvýšit znalost hub?

S propagací znalosti hub, obzvláště jedlých, musíme si počínat opatrně. Je nutno získat důvěru milovníků mykologické flory. Dobré jedlé houby nejen doporučovat, ale i ukázat, jak se nejlépe zužitkují. Každá jedlá houba dá se nějak upotřebit v přípravě jídla. Na to poukázat tak, jak občas píše ČČSH; Bývají tam různé návody k praktickému zužitkování hub v kuchyni. To je opět záslužná práce našeho houbařského časopisu. Od počátku jeho vycházení jsem jeho odběratelem a poznal jsem, s jakými potížemi pracoval. Byl mně vždy dobrým rádcem v poznávání a zužitkování různých jedinců z obsáhlé říše hub.

Vyzkoušené druhy jsem dále doporučoval a zdůrazňoval, v jaké úpravě jsou nejchutnější. Překonávání nedůvěry k novým druhům dalo mnoho práce. Vzpomínám, jak v dobách nedostatku jsem vodil sběratele do lesů a učil je poznávat muchomůrku načervenalou, které jsme dali případné jméno masovka, aby její pravé pojmenování lidi nestrašilo. Radil jsem a zdůrazňoval, aby nesbírali hub, o jejichž pravosti jsou na pochybách a aby mně takové houby přinesli, že jim poradím. Tak vznikla časem naše malá poradna, kde jsem hodně sběratelů uchránil otravy. V posledních letech vystavoval jsem důležité jedince s popisem ve výkladech místní drogerie. Budily opravdový zájem. Znalost hub v unhošťském kraji překvapí cizího návštěvníka a k otravám nedochází. Je to opět výsledek práce, kterou koná dobrý náš houbařský časopis. (Opatřete si staré jeho ročníky a prostudujte je!!!)

Vědecky pracovat je starost a záliba četných našich mykologů, kteří mají k tomu potřebnou průpravu a potřebné pomůcky. Vědecké pak poznatky zpopularisovat, toť úkol ostatních, kdož mají rádi houby. Kritisovat s porozuměním ano, to je nutné, ale zahazovat vše bez ohledu na výběr, to je zlomyslnost.

Tož tedy houbaři vědečtí i praktičtí s novou chutí v pětiletce do práce pro radost a blaho všech! (V zimě zapište si vše, co nového jste v létě zjistili!!)

Jindřich Sezima:

Přednáška předs. dr. Smotlachy v Liberci.

Ve čtvrtek 14. září 1950 konala se v Liberci přednáška profesora Františka Smotlachy na thema: „Houby jedlé a jedovaté".

Byl to první podnik toho druhu, který připravil mladý přírodovědecký odbor Spolku přátel Severočeského musea v Liberci, v jehož členstvu je celá řada odběratelů ČČSH a členové ČMS.

Přednášková síň Severočeského musea, do posledního místa zaplněná, stala se dostaveníčkem snad všech Hradečanů, žijících v Liberci a okolí a přišli i bývalí studenti praž. vys. škol, kteří s vděčností vzpomínají svého někdejšího profesora a jeho působení ve VS.

Přednáška, doprovázená barevnými diapositivy, splnila plně své poslání — popularisaci houbařství v Liberci, jehož překrásné okolí s lesy Ještědského pohoří a Jizerských hor jsou pravým eldorádem houbařů.

Stovky houbařů putovaly v následujících nedělích do lesů a mnohakilogramové úlovky svědčily o zdaru letošní sezóny, k jejímuž plnému využití přispěla mnohým houbařům i zdařilá populárně-vědecká přednáška prof. Smotlachy. A ČMS získala na 40 nových členů a odběratelů ČČSH.

Jaro Miškovský:

Výstava hub na Zbraslavi. (Výňatek z hlášení.)

Zbraslavská výstava hub, pořádaná ve dnech 19.—21. října 1950 v sále hotelu „Vejvoda" oběma středními školami (odb. učitel V. Kacetl), za spolupráce Čs. mykologické společnosti, snad první svého druhu, co město stojí, působila uceleným dojmem, i při svém poměrně malém rozsahu, daném pokročilou dobou roční. Ve slavnostně vyzdobeném sále byly na dvou dlouhých stolech po stranách umístěny ukázky hub právě rostoucích, s příslušnými nápisy. Pokud se nedostávalo rostlých exemplářů, nahrazovaly je věrně zbarvené sádrové mo-

Prof. dr. Jan Macků:

O některých projevech chemismu hub.

Quelques manifestatitons du chimisme des champignons.

S bohatou mnohotvárností houbových plodnic úzce souvisí jejich chemická skladba a jejich podivuhodné chemické projevy, které nenalézají nikde u vyšších zelených rostlin obdoby.

Chemické složení hubních plodnic vykazuje především velké množství vody, 75—95 procent. Sušením pozbývají $^{9}/_{10}$ své váhy. V sušině zbývají buněčné blány, složené z nestravitelného mykochitinu a buněčná plázma. V ní jsou přítomné především dusíkaté bílkoviny. U starých zahnívajících hub se bílkoviny rozkládají často v jedovaté kryptomainy, jež bývají příčinou těžkých otrav. Zbytek zaujímají uhlohydráty, tuky, soli, nebo vitaminy a antibiotika.

Zásadní chemickou vlastností nižších i vyšších hub je přítomnost rozmanitých enzymů, látek vyvolávajících v podkladu, na němž houby žijí, různé chemické rozkladné pochody. Cizopasné houby rozkládají pomocí enzymů těla svých hostitelů a ničí je, při čemž si z rozpadávajícího se podkladu berou potřebné živiny. Takto probíhá v přírodě rozpad organických těl a vznlká koloběh látek. Enzymatická rozkladná působnost hub je tedy velmi důležitým a blahodárným projevem chemismu hub.

Běžným chemismem hub je barva, vůně a chuť jejich plodnic. Tyto vlastnosti hub jsou houbařům dobře známé a nebudeme se o nich šířit.

Vzácným projevem chemismu hub je světélkování některých druhů. Nejznámější je tento zjev u bakterií. Kolonie těchto drobnohledných hub působí ve tmě výrazné záření, na př. na mase uloženém v řeznických sklepích, nebo na konservovaných rybách ve skladištích. Nejběžnější světélkující bakterie jsou Bacillus phosphorescens, Bacillus photogenus a Bacterium phosphoreum. Původ a účel tohoto zjevu je těžko vysvětlitelný. Z vyšších hub světélkuje především známá jedlá houba václavka. Její podhoubí prolézá v podobě černých provazců, zvaných rhizomorfa, dříví a trouchnivějící pařezy a za noci tu intensivně svítí. Tajemné záření václavky zavdávalo ve starších dobách příčinu k poplašným pověstem o zlých světélkách, čarodějnicích a pod. Nejlépe lze pozorovat světélkování václavky v dolech na důlním dříví, napadeném rhizomorfou. Význam tohoto památného zjevu není dosud dobře objasněn. Někteří se domnívají, že světélkováním láká houba noční hmyz, aby přenášel její výtrusy. Ani sama příčina světélkování není dosud vysvětlena. Dříve se soudilo, že světélkování hub je podmíněno tvořením fosforu, ale tento názor se ukázal nesprávným. Lépe vysvětluje zjev theorie photogenová, která učí, že v houbových buňkách se tvoří zvláštní látka jako fotogen, jež za dostatečného vlhka a hojného přístupu kyslíku svítí. Jak intensivní může být světélkování václavky, dokazuje zajímavá zpráva Beinertova, který pozoroval na dole v Charlottenbrunu, jak v jedné šachtě, vybavené dřívím rhizomorfou hojně napadeným, bylo takové světlo, že horníci bez obtíží četli. Z ostatních domácích hub světélkuje ještě na pařezech dřevnatka parohatá. V tropických pralesích světélkují krásně celé veliké plodnice hub z příbuzenstva chorošů a hliv. Je to zvláště hlíva olivová, rostoucí na olivách všude ve Středozemí. Světélkování pařezů a kmenů v tropických pralesích se v noci půvabně doplňuje se světélkováním různých velkých světlušek a brouků v korunách stromů. V nové době se toto „živé světlo" vysvětluje činností bakterií, nebo i radioaktivitou.

K chemismu hub čítáme též přítomnost různých jedů v houbách, jež jsou po stránce chemické málo známé a prozkoumané, ač by si toho velice zaslouhovaly. Nejnebezpečnější je alkaloid phallin, objevený v much. hlízovité (zelené) Robertem. Způsobuje rozpad červených krvinek, neruší se ani sušením ani

vařením, a otrava končí vždy smrtí. Jiný jed je muskarin, objevený Schmiedebergem a Koppem v muchomůrce červené. V mnohých podezřelých hubných plodnicích byl Letellierem objeven alkaloid amanitin, jehož hlavní součástí je prudce jedovatý bulbosin. Některé jedovaté druhy muchomůrek chovají ještě jedovatý mykoatropin a mykotoxin. Kyselina helvellová ve smržích a chřapáčích je rovněž jedovatá, avšak tak těkavá a ve vroucí vodě rozpustná, že se usušením nebo spařením a přípravou hub stává neškodnou.

Dalším nápadným projevem podivuhodného chemismu hub je mléčnění. Některé druhy hub roní na řezu nebo na lomu mléko různé barvy, která se na vzduchu často mění. Mléko vzniká uvnitř zvláštních hyf, přeměněných v mléčné cévy, čili mléčnice, které prostupují celým tělem plodnice. Stálým znakem je mléčnění u ryzců. Mléko je složeno ze základní látky bílkovinné, v níž je přítomno mnoho pryskyřičných kuliček, terpeny, albumin a manit. Obsah terpenů a pryskyřice byl nejlépe prozkoumán u léčivého choroše lékařského čili modřínového, jehož počišťující a na pot ženoucí účinky jsou jimi vyvolávány. Konečně jsou chemickým projevem i kapky o l e j e hojně u hub rozšířené, a to v hyfách, sporách a v cystidách, což jsou zvláštní exkreční buňky na lupenech hub.

Chemismus hub se laboratorně dobře projevuje rozmanitými chemickými reakcemi, vznikajícími působením různých reagencií. V nové době se dějí pokusy užíti těchto chemických reakcí při studiu obtížných hubných rodů za účelem systematickým (holubinky). Celková chemická reakce hub je kyselá. Přesvědčíme se o tom, když přitlačíme kousek modrého lakmusového papíru na nalomenou plodnici: papír zčervená.

Ing. Š a f r :

Elektrofysiologické vlivy u hub.

Les influences électrophysiologiques chez les champignons.

Málo čtenářů ví něco o virguli, vhodně to upraveném prutu lísky nebo jiného keře, jímž mohou nervově citlivé osoby zjišťovat vodní prameny, ložiska rud atd. Spodní vody, rudy vysílají totiž elektromagnetické vlny, na které citlivé osoby reagují svým nervovým systémem. Jako ukazatele užívají zmíněného prutu či rozsochy z drátu. Tyto vlny jsou v rozsahu 0,3 mm až 10 cm, tedy v pásmu neobyčejně rozsáhlém (od ultračerveného záření až do vln již užívaných radiotechnikou). Objektivně zjišťovat tyto vlny radiopřijímačem z technických důvodů dobře nelze, dosud nejjednodušší přístroj jest resonátor z hliníku. Resonátor je kovový kruh, který není úplně uzavřen, má nepatrnou vzduchovou mezeru, kterou přeskakují jiskřičky při dopadu elektromagnetických vln. Resonátorem, jak známo, objevil fysik Herz existenci elektromagnetického vyzařování. Tyto elektromagnetické vlny mají však i účinky elektrofysiologické na rostlinstvo na povrchu zemském. Zpravidla nad místy mocných spodních pramenů rostlinstvo krní, stromy jsou zkřivené a mají rakovinné nádory. Mohou být však i účinky nepřímé. Mnohé horniny jako křemen, druhy vápence, břidla a pod. účinkem elektromagnetických vln vydávají vlastní záření, sice mnohem slabší, ale přesto účinné, že tomu tak je, nás poučuje užití krystalů křemene v radiotechnice. Mohou proto v přírodě být tyto účinky na rostliny značné, zejména na jednodušší organismy, jakými jsou houby se svým rozsáhlým podhoubím. Houby obsahují velké množství vody jak vázané tak volné. Veškeré biochemické pochody uvnitř buněk podhoubí jsou odkázány na slabé roztoky výživných látek. Chemicky čistá voda má velmi vysokou dielektrickou konstantu (voda chem. čistá 80, vzduch 1). Může tedy působit zvýšení či snížení diel. konstanty zvýšení či snížení elektrického potenciálu na povrchu makromolekul buněčné hmoty, tím ovlivnit i osmotický tlak, na kterém zase závisí koloběh výživných látek v buňkách podhoubí. Jsou totiž bichemické po-

chody v buňkách všech živých organismů nerozlučně spjaty s pochody elektrickými, které ve většině případů pro jich malou velikost můžeme zjišťovat jen nepřímo. Není mně možno v tomto jen informačním článku rozvádět tyto poznatky obšírněji, odkazuji jen na knihu: Die Elektrizität in der Zelle (R. Keller, Ostrava, 1925, Nárys moderní elektrofysiologie, R. Vávra, Praha, 1949), kde by čtenář nalezl další poučení. Tímto způsobem si rázem vysvětlíme, proč na některých místech houby vůbec nerostou, ač snad vnější podmínky by byly jinak příznivé!

Vedle tohoto zemního vyzařování mohou být důležitými i jiné vlivy, tak vliv změny elektrického potenciálu na povrchu země. Země na svém povrchu má určité napětí, které závisí i od složení půdy, porostu, vlhkosti atd. Měřením elektroskopem dá se zjistit, že nad spodními vodami je tento potenciál malý, někdy i nulový. Vlivem záření ionisuje se vzduch a stává se vodivým. Zdá se, že prudká změna potenciálu, která nastává za prudkých bouřek, zejména jsou-li současně splněny základní podmínky zdárné vegetace hub, hojný déšť a teplo, působí zdárně na vzrůst hub. Tak po prudkých letních bouřkách bývá hub jako naseto, a to mnohdy i na místech, kde jinak houby rostou jen pořídku. Mohou tedy míti vnější elektrické vlivy dalekosáhlé účinky na zdárný vzrůst hub! Snad i světlo měsíční, o jehož vlivu na rostliny bylo již toho dost napsáno, může působit, ovšem nepřímo. Světlo měsíční je polarisované. Polarisované světlo působí mírnou disociaci vody (voda stává se elektricky vodivější), dielektrická konstanta klesá. Mohla by proto voda ozářená měsícem (po dešti, za rosy) míti ivliv na podhoubí, ovšem až po absorbování této vody podhoubím. Je to ovšem spíše jen moje domněnka, konečně opřena o zkušenosti některých zahradníků, kteří tvrdí, že měsícem ozářená voda je rostlinám velmi příznivá. Nutno tedy i v této věci dále pozorovat.

Prof. Ing. Dr. Ed. Baudyš:

O houbách, způsobujících hnilobu ovoce.

Sur les champignons causant la pourriture des fruits.

I.

Zahnívání ovoce na stromech, keřích a ve skládkách nemusí býti vždy zaviněno choroboplodnými zárodky různých hub. Často pozorujeme, že jablka již na stromech ostrůvkovitě hnědnou, slupka se poněkud prolakuje a pletivo dužiny nabývá zahořklé chuti. Toto ochoření jablek může býti vyvoláno různými vlivy, hlavně nedostatkem vláhy anebo nedostatkem hořčíku, draslíku a boru v půdě. Je to tak zvané křenčení jablek, které může býti i původu bakteriálního anebo jsou to nekrosy zaviněné virusovými čili utajenými chorobami. Jestliže se jedná o nedostatek živin v půdě, lze předejíti tomuto křenčení náležitou výživou, zejména přidáním 20—25 kg boraxu na 1 ha půdy. Jestliže je to původu virusového, pak nezbývá, než abychom se snažili vyhubiti mšice, které přenášejí virusy, vyvolávající utajené choroby.

Všeobecně je známá mumifikace jablek, při níž jablka ve skládkách se barví ebenově černě, tvrdnou a později se na nich objevují kupky výtrusů kloubnatičky malvicové (Monilia fructigena) anebo na ovoci peckovém Monilia cinerea, na meruňkách Monilia laxa atd., o kterýchžto chorobách se v tomto pojednání šířiti nebudu. Příčinou černání jablek a hrušek je i houba Phacidiella discolor.

Hnědnutí plodu obzvláště hrušek způsobuje houba Cylindrocarpon. Tato houba tvoří na povrchu plodu bílý povlak, ve kterém se objevují bílé kupky. Ochoření toto nezaměňujme s hořkou hnilobou jablek, která připomíná hnilobu, zaviněnou kloubnatičkou. Je to hladkoplodka malvicová (Gloeospo-

rium fructigenum), která je vývojovým stadiem vřeckaté houby Glomerella cingulata. Polštářky této houby jsou také uspořádány v kruzích jako u kloubnatičky, ale jsou drobnější, červeně žluté, za vlhka sliznaté. Pletivo pod těmito polštářky měkne a hořkne. Choroba šíří se úžasně rychle

Obr. 31. Věník na jabloni (Šlapanice). Padlí na jabloni.
Foto: Prof. Ing. Dr. Ed. Baudyš.

v teplém prostředí, zejména ve skladištích. Jinak postupuje zvolna, ale stráví celé plody, které jsou pak mumifikovány. Je příčinou zahnívání i hrušek, třešní, višní, slív, švestek, broskví a vinných hroznů.

Podobné hořknutí plodů způsobuje plíseň narůžovělá Trichothecium roseum, při čemž také slupka hnědne, ale nepostupuje hnědnutí do plodů nikdy tak hluboko, jako při ochoření hladkoplodkou malvicovou. Plíseň narůžovělá tvoří na povrchu plísňovitý růžově červenavý povlak. Při špatném uložení plodů a někdy i na stromech šíří se na ovoci různé plísně. Jako plíseň štětičková Penicillium crustaceum, která tvoří zelenošedé povlaky, plod pod těmito povlaky jest sklovitě světle šedý. Plíseň roste úžasně rychle a proto musíme ovoce často prohlížet a vyloučit ochořelé plody a zničit je. Velice záludnou je plíseň šedá Botrytis cinerea, která se rozrůstá lavinovitě i v mírných teplotách. Houbové vlákno proniká nejčastěji z důlku kališního, při čemž plod od jádřince rychle zahnívá. Letos objevuje se tato houba již na třešních, květech višní, broskví, proniká do větévek, takže větévky od vrcholku počínají usychat. Velice častá je plíseň šedá na jahodách, malinách, ostružinách a objevuje se i na rybízu, angreštu, meruňkách a ostatním ovoci a přímo katastrofální je její škodlivost na révě vinné, kde je příčinou tak zvané kyselé hniloby. Loni zničila tato plíseň velké procento hroznů révy vinné. Vyskytuje se na všem možném a poznáme ji snadno po hustém, šedém povlaku, který přechází často do hněda. Proto se snadno rozpozná od šedého až nazelenalého

povlaku plísně hlavičkové Mucor stonifer a od černě hnědého povlaku kropidláku Rhizopus nigricans, kteréžto houby se také na ovoci vyskytují.

Pozn. red. Tento článek měl vyjíti již v minulém sešitě. Bohužel, ač odeslán na naši adresu, nedošel do redakce našeho listu. Byl nyní vysázen z opisu, který nám autor laskavě i s obrázky poslal znovu. Část II. přineseme příště.

Obr. 32. Plíseň narůžovělá — Trichothecium roseum způsobující hořknutí plodů (zde hrušky).

Foto: Prof. Ing. Dr. Ed. Baudyš.

Josef Otruba:

Houby a voda.

Les champignons et l'eau.

Vytrhneme-li mladé plodnice hub, na př. některé muchomůrky, pavučince, bedly, čirůvky hřibovité a pod., a položíme neočištěné v lese na mech nebo doma za okno na papír, rostou plodnice dále ještě několik dnů. Jejich denní přírůstky nejsou ovšem tak značné, jako u hub ze země nevytržených, lze je však postřehnout pouhým okem a snadno měřit. Četné mladé exempláře, položené na mech, ohnou přes noc horní konec třeně s kloboučkem nahoru, proti směru zemské tíže, o 30—90° a rozevrou i kloboučky. Vytrhnutím jsme zbavili houby možnosti čerpati z podhoubí a země potřebné živiny s vodou a nechali je, obrazně řečeno, o hladu a žízni. Zůstala jim jen nepatrná zásoba živin a vody v hlíně, zbytcích mechů a jehličí na basi třeně. S tímto minimálním množstvím zásob konají ještě různé pohyby a rostou.

Rozumí-li se vlhkým a mokrým prostředím místa, kde voda při chůzi prosakuje ze země, pak je většina vyšších hub mesofilních, neboť si libují na stanoviscích, kde voda z půdy neprosakuje a je s ovzduším prostředně vlhká. Dosvědčují to i stromy (smrk, jedle, modřín, bor, dub, buk, lípa, habr), patřící též k rostlinám mesofilním, pod jejichž korunami roste převážně většina les-

ních hub. Hygrofytních druhů (děti vlhka) je mnohem méně. Patří k nim na příklad některé šťavnatky Hygrophorus, penízovky Collybia, drobné houbičky podeštné z lesů, houbičky rašelin a hnijících větví v močálech a pod. Mesofilní druhy, prakticky nejdůležitější, rostou ve vlhkém prostředí jen ojediněle, jak dosvědčují i periody vlhkých let na houby velmi chudé. — 3. 5. 50.

H. Schmidt (†): **Obaly hub a jejich zbytky.**

Les voiles des champignons et leurs restes.

Obaly skupiny pavučinců (Cortinarii) jsou vláknité. Klobouk je zpravidla v mládí spojen s třeněm pavučinatým závojem (pavučinka, oponka, kortina), jenž zanechává často nahoře na třeni vláknitý kroužek; oponka je u četných druhů přerůzně utvářena a obyčejně u starší houby mizí. Mimo oponku (cortina), která v mládí chybí zřídkakdy, je vyvinuta plachetka (velum universale), u rodu pásenka či telamonka (Telamonia) vždy, u ostatních pavučinců zřídka; zbytek její na třeni nazývá se botka (armilla). (Podle prof. Velenovského je botka zbytek plachetky; podle prof. Kaviny je botka zbytek závoje.) Botka je různých druhů různě znatelná a okončená: buď odstávajícím botkovým prstenem (nebo několika), botkovým kroužkem (nebo několika), botkovou páskou nebo botkovými šupinami (také i v řadách); botka může býti naznačena slabě (třeň botkovitý), nebo je i mizivá (patrná jen v mládí). U rodu sliznatka či mazavec (Myxacium) je velum universale sliznaté a pokrývá klobouk i třeň, na němž je někdy botka roztrhána v prstenec; u rodu pahřib (Phlegmacium) jsou botkou, prstencem nebo šupinami opatřeny málokteré druhy. Botka se dosti zřídka vyskytuje také u rodu hlízenka či lilák (Inoloma). U rodu kožnatka či kožohlav (Dermocybe) je botka nebo botkový kroužek výjimkou; stejně u rodu vodnatka či vodohlav (Hydrocybe). Z rodu šupinovka (Pholiota) má ostrým hřebenem uprostřed opatřený prsten a pochvovitou botku na spodině třeně jenom druh šupinovka svraštělá (Pholiota caperata Persoon), pokládaná i za samostatný rod sluka (Rozites). Zcela zvláštní houba je pečárka dvojzávojná (Psalliota bivellata Vel., echinata Sm.); má kromě závoje (velum partiale) i plachetku (velum universale) a prsten také ještě z ní, na způsob botky; kromě toho nad prstenem závojovým jsou ještě jeden až tři další prstence.

Plachetka samotná a její zbytek, pochva blanitá) vyskytuje se u rodů katmanka či pošvatka (Amanitopsis), jenž je bělovýtrusý, pánevka či číškovka (Locellina), jenž je hnědovýtrusý, u kukmáků (Volvaria), jež jsou červenovýtrusé a u rodu květovka či květka (Montagnites), jenž je černovýtrusý a patří k břichatkovitým (Gasteromycetes) do čeledi střechanovitých (Secotiaceae).

U břichatek vyskytují se pochvy jiného původu než z plachetky. Dužina (gleba) obalena je jednou nebo dvěma okrovkami (peridie), vnější (exoperidie)) a vnitřní (endoperidie). U čeledi hadovkovitých (Phallaceae) se exoperidie v dospělosti roztrhává, zanechávajíc na spodině třeně (receptakula) pochvu (blanitou). U čeledi střechanovitých (Secotiaceae) je stopkatá plodnice opatřena také někdy pochvou (Montagnites, Gyrophragmium). Z čeledi pýchavkovitých (Lycoperdaceae) mají mnohé druhy obal na spodině. Druh pýchavka závojová (Lycoperdon velatum Vel.) má peridii na spodině do jedné třetiny obalenu velem, odstávajícím jako volný límec a zanechávajícím na vrchu velové strupy. U rodu žaludice (Disciseda) vylupuje se endoperidie s glebou ze zevní okrovky) (exoperidie) jako koule z misky; u rodu hvězdice či proměník (Geaster) se zevní

okrovka v zralosti trhá ve hvězdovité cípy po zemi se rozkládající a hygroskopické; u čeledi palečkovitých (Tulostomaceae) se peridie prodlužuje v nadzemní stopku s volnou a mizející pochvou na spodině (palečka stopkatá — Tulostoma mammosum Mich., palečka brvitá — Tulostoma fimbriatum Fr., batarovka hadovkovitá — Battarea phalloides Pers.). U čeledi hrachovcovitých (Sphaerobolaceae) je vnitřní

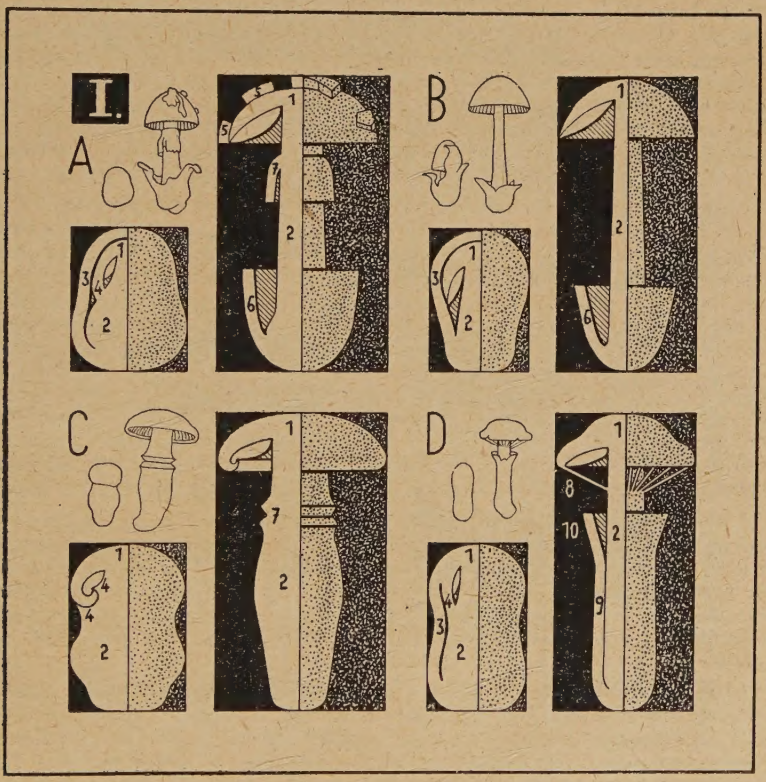

K tabulkám obalů hub. V levé polovině schema podélného průřezu (řez bílý, co k němu nepatří černě a vnitřky řezem odkryté šikmo vyčárkované), v pravé polovině rozdělení znatelné s vnějšku; obaly a vůbec jednotlivosti k vůli názornosti zdůrazněny. Ke schematu připojený obrázek je rozdělen co nejjednodušeji.

Obr. 33. **I. Obaly rouškatých hub bedlovitých.** A. S plachetkou i se závojem: Muchomůrka zelená (Am. viridis Pers.). B. Jen s plachetkou: Kukmák okázalý (Volv. speciosa Fr.). C. Jen se závojem: Náramkovitka císařská (Arm. imperialis Fr.). D. S pavučinkou a botkou: Pásenka kolouší (Tel. hinnulea Sowerby). 1. kloubouk, 2. třeň, 3. plachetka, 4. závoj, 5. bradavky, 6. pochva, 7. prsten závojový, 8. pavučinka, 9. botka, 10. prsten botkový.

část plodnice (peridiola) vymršťována z hygroskopické zevnější části, jež zbývá pak jako rozpukaná miska. Čeleď hnízdovkovitých (Nidulariaceae) má okrovku v podobě pohárku s čočinkami (peridiolami) spojenými s ní šňůrami.

Jen závoj (velum partiale) a jeho zbytek na třeni, prsten (annulus) vyskytuje se u velmi rozmanitých druhů.

U šťavnatkovitých (Hygrophoreae) jsou závoje v rodech slizák a plžatka. U slizáků (Gomphidius) je okraj klobouku v mládí spojen se třeněm útlým, slizkým závojem; nepatrný prstenec z něho zbývá na třeni u druhu slizák růžový (Gomphidius roseus). U plžatek (Limacium) je klobouk z mládí spojen s třeněm nepatrnou kortinou; sliznatý nebo pavučinatý závoj, a zbytek po něm, prstenec na třeni (sliznatý zřetelný nebo zaschlý, šupinkovitý nebo jen zrnéčka) mají jen některé druhy. Sousední rod šťavnatka (Hygrophorus) nemá nikdy závoje ani stopy po něm.

U hnojníkovitých (Coprineae) je závoj v mládí částý u rodu hnojník či hník (Coprinus) s černými výtrusy; rok slzečník či slzáč (Bolbitius) s rezavými výtrusy má závoj v mládí sotva znatelný a při pomíjejícnosti hnojníkovitých vůbec vzácně asi zjistitelný. Hnojníky dělí Velenovský na čtyři podrody (subgenera), z nichž se závojem (velum) a prstenem nebo pochvou vyznačuje pouze podrod první, Volvocoprinus: »Klobouk v mládí zahalen velem, jež ostává na třeni co prsten nebo co pochva na basi třeně.« Podrod Velocoprinus má závoj přes celou houbu jen v mládí, a tu i u dalších dvou podrodů (Coprinus, Coprinellus) zůstávají na klobouku jen zbytky, často mizivé, nebo žádné (Coprinellus); prsten chybí jim vůbec. Podle pozorování prof. Smotlachy, popsaného v ČČsH, roč. XX., str. 156, má druh hnojník třpytivý (Coprinus micaceus Bulliard) plachetku, která se později rozkládá na třpytivé šupiny.

U podčeledi čirůvkovitých ve skupině bělovýtrusých (Leucosporae) přítomnost závoje (velum partiale) a prstence (annulus) charakterisuje celý rod bedla (Lepiota) až na výjimky. Prsten u bedel je trvalý nebo mizivý, pevný nebo pohyblivý, souvislý, třásnitý nebo ze šupinek složený; některé bedly jsou vůbec bez prstence, některé mají třeň šupinkatý, jiné úplně hladký. (Bedly s rozplývavými plodnicemi vedeny jsou také jako zvláštní rod bělohnojník [Leucoprinus].)

U bělovýtrusého rodu čirůvka (Tricholoma), který je charakterisován lupeny zoubkem sbíhavými, je závoj a prsten výjimkou; vyskytuje se tu jenom u skupiny Armillaria: čirůvka hlíznatá (Tricholoma bulbigerum Schw.) má velum universale, klobouk v mládí bohatou bílou kortinou s třeněm spojený; čirůvka límcovitá (T. focale Bat.) má odstálý prstenec; kroužek ze šupinek má čir. šupinkatá (T. cerrucipes Fr.), třeň kroužkovitě rozdělený mají čir. oranžová (T. aurantium Schäff.) a čir. bělohnědá (T. albobrunneum Fr.). Rod náramkovitka či náramcovitka n. václavka (Armillaria) má klobouk s třeněm spojený bílým závojem, který zanechává na třeni prstenec blanitý, plstnatý nebo šupinatý, jednoduchý nebo dvojitý, trvalý nebo mizící. Z bělovýtrusého roku penízovka (Collybia) má blanitý, visutý prsten pouze penízovka slizká (C. mucida Schr.). Bělovýtrusý rod hlíva (Pleurotus) má klobouk zřídka v mládí spojený s třeněm blanitým závojem: hlíva dubová (Pleurotus dryinus Pers.) má třeň s třásnitým, záhy mizícím závojem, hlíva korová (Pl. corticatus Fr.) má zbytky po závoji dlouho na okraji klobouku.

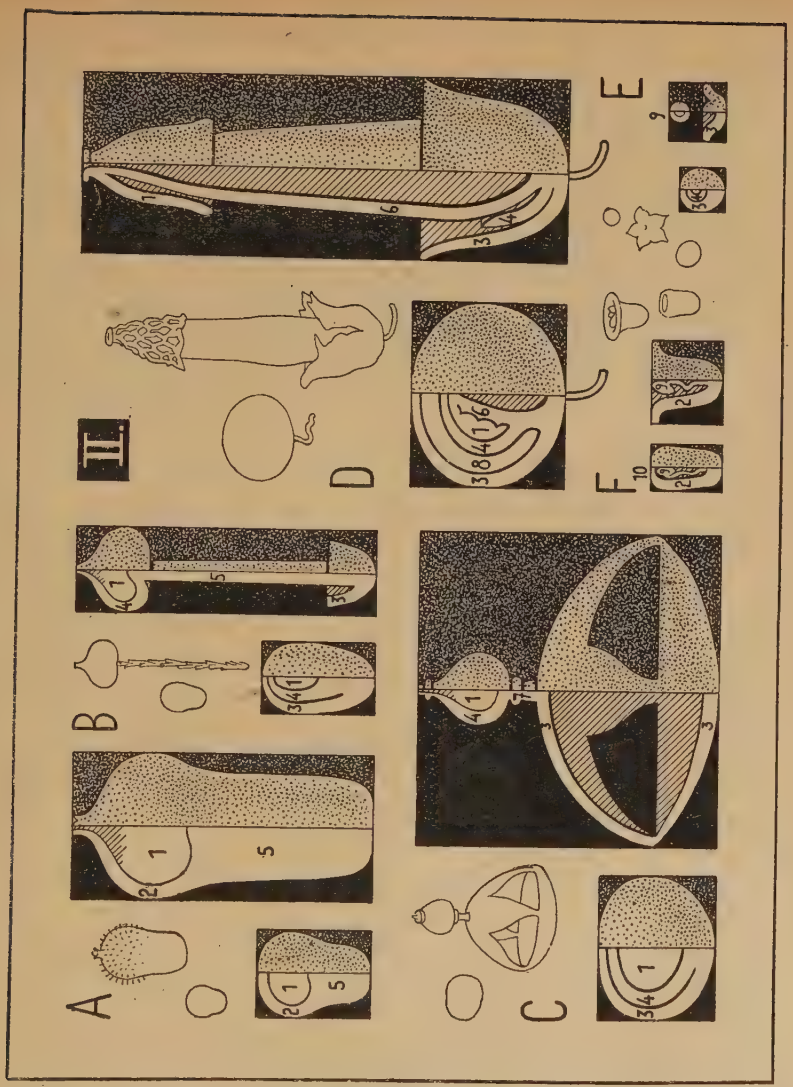

Obr. 34. **II. Obaly hub břichatkovitých.** A. S jednou okrovkou: Pýchavka obecná (Lyc. gemmatum Batsch). B. Se dvěma okrovkami: Čeleď palečkovitých, palečka stopkatá (Tul. mammosum Micheli). C. Se dvěma okrovkami: Hvězdice smrková (Geaster coronatus Schff.). D. Se dvěma okrovkami: Čeleď hadovkovitých, hadovka obecná (Phallus impudicus L.). E. Se dvěma okrovkami: Čeleď hrachovcovitých, číšenka hrnečková (Cyanthus Olla Batsch). 1. teřich, 2. okrovka, 3. zevnější okrovka, 4. vnitřní okrovka, 5. stopka, 6. nosič, 7. nožka, 8. rosol, 9. teřichůvka, 10. blanka (epiphragma).

SMOTLACHA: STUPNICE CHUTI, JEDLOSTI, PRŮMYSLOVÉ A UŽITKOVÉ HODNOTY HUB.

III. a) třída dalších ještě dobrých druhů hub.

La troisième (a) classe nutritive des champignons. Seřazeno podle systému praktického.

III A	III B	III C
1. skupina (kategorie): Houby vřeckaté (Ascomycetes), chřapáčovité (Helvellales), kustřebkovité (Pezizales), lanýže (Tuberales).		
Helvella pezizoides (Afz.), chřapáč kustřebkovitý	Helvella elastica (Bull.), chřapáč pružný	Helvella Quéletii Bres., chřapáč Quéletův
Peziza badia (Pers.), kustřebka hnědá	Peziza (Pustularia) vesiculosa (Bull.), kustřebka či baňka dutá	Helvella atra (König), chřapáč černý
	Discina reticulata (Grev.), destice síťnatá	Peziza (Plicaria) violacea (Pers.), kustřebka čili řasnatka fialová
	Otidea leporina (Batsch), ouško zaječí	Otidea cochleata (L.), ouško škeblovité
		Rhizina inflata (Schff.), kořenka obecná
		Acetabula leucomelas (Pers.), kališník běločerný
2. skupina (kategorie): Houby hřibovité (Boletales).		
Boletus piperatus (Bull.), hřibčí klouzek peprný	Boletus plorans Roll. (Bull.), klouzek voštinatý	Strobilomyces strobilaceus (Scop.), šiškovec šupinatý
B. rufescens (Secr.), odr. B. rufus (Schff.), křemenáč smrk. či krvavý (ev. II. tř.)	B. Bresadolae Quél., loupák Bresadolův	
3. skupina (kategorie): Chorošovité (Polyporales), lošákovité (Hydnales), kuřátka (Clavariales), stročky (Craterellus), rosolovky (Tremellales) a břichatky (Gasteromycetes).		
Polyporus squamosus (Huds.), choroš šupinatý	Craterellus crispus (Sow.), stroček kadeřavý	Hydnum coralloides (Scop.), lošák korálový
Clavaria truncata Quél., kuřátka otupená	Scleroderma vulgare (F. D.), pestřec obecný (jako koření)	Clavaria formosa (Pers.), kuřátka sličná
Lycoperdon gemmatum (Batsch), pýchavka obecná či bradavčitá	Scl. verrucosum (Bull.), pestřec bradavkatý (jako koření)	Lycoperdon saccatum Fr., pýchavka pytlovitá
Gyrocephalus rufus (Jacq.) či Guepinia helvelloides (Fr.), rosolec ryšavý		L. excipuliforme (Scop.), pýchavka palicovitá
		L. pyriforme (Schff.), pýchavka hruškovitá
4. skupina (kategorie): Houby mléčníkovité (Lactariaceae):		
Lactarius piperatus (Scop.), ryzec peprný (kvašení)	Russula vitellina Fr., holubinka žloutková	Lactarius ligniotus Fr., ryzec černoušek
L. torminosus (Schff.), mléčník kravský (kvašení)		R. xerampelina Fr., holubinka révová
Russula delica Fr., holubinka mírná (kvašení)		R. decolorans Fr., holubinka odbarvená
5. skupina (kategorie): Čirůvkovité bělovýtrusé (Agaricaceae), šťavnatkovité (Hygrophoraceae), špičkovité (Marasmiaceae), liškovité (Cantharellaceae).		
Mycena galericulata (Scop.), helmovka narostlá (zahájavá)	Collybia butyracea (Bull.), penízovka máslová	Mycena rosea (Bull.), helmovka růžová
Collybia platyphylla (Pers.), penízovka širokolupenná	C. esculenta (Wulf.), penízovka provázková	Laccaria laccata (Scop.), lakovka laková
	Clitocybe cyathiformis Bull., strmělka číškovitá	Clitocybe vermicularis Fr., strmělka červokořenná (červenavá)

Clitocybe squamulosa (Pers.), strmělka šupinatá
Cl. inversa Scop., strmělka přehrnutá (patří správně do III. tř.)
Cl. infundibuliformis (Schff.), strmělka nálevkovitá (patří správně do II. tř. místo předešlé)
Tricholoma connatum (Schum.), čirůvka srostlá
Tr. aggregatum (Schff.), čirůvka kotrčovitá či kočičky
Pleurotus ulmarius (Bull.), hlíva jilmová
Camarophyllus pratensis (Pers.), voskovka luční
Tricholoma pessundatum Fr., čirůvka masitá (znetvořená)
Tr. argyraceum (Bull.), čirůvka stříbřitá
Tr. bulbigerum (Schw.), čirůvka hlíznatá
Tr. molybdinum Bull. (Schumacherii Fr.), čirůvka nakloněná
Pleurotus pometi Fr., hlíva jabloňová
Hygrophorus intermedius (Pass.), šťavnatka střední
Camarophyllus nemoreus (Lasch), voskovka hájná
Limacium Quéletii Bres., plžatka Quéletova
L. erubescens (Pers.), plžatka načervenalá
Cantharellus infundibuliformis (Scop.), liška nálevkovitá
C. amethysteus Quél., liška ametystová
Cl. clavipes (Pers.), strmělka kyjonohá
Tricholoma brevipes (Bull.), čirůvka krátkonohá
Pleurotus flabelliformis (Schff.), hlíva vějířová
Camarophylus virgineus (Wulf.), voskovka dívčí
Limacium chrysodon (Batsch), plžatka zlatolupenná
Marasmius Wynnei (Berk.), špička Wynneova
Cantharellus umbonatus (Wulf.), liška mechová
C. lutescens (Pers.), liška žlutavá či bažinná

6. skupina (kategorie): Čirůvkovité různovýtrusé (Agaricaceae). Všechny ostatní kromě bělovýtrusých včetně čechratkovitých (Paxillaceae) a slizákovitých (Gomphidiaceae).

Entoloma majale Fr., hloženka
Pholiota squarrosa (F. D.), šupinovka šupinatá čili kostrbatá
Ph. grandis Rea, šupinovka obrovská
Dermocybe cinnamomea L., kožnatka skořicová
Stropharia aeruginosa (Curt.), límcovka měděnková
Phlegmacium cyanopus (Secr.), pahřib sivonohý
Stropharia melasperma (Bull.), límcovka černovýtrusá
Phlegmacium fulgens (Schw.), pahřib sírožlutý
Telamonia armillata Fr., pásenka zdobená
Naucoria pellucida (Bull.), kržatka průsvitná (zimní)
Hypholoma lacrimabundum (Bull.), třepenitka slzivá
Stropharia coronilla (Bull.), límcovka zdobená
Phlegmacium elegantius Fr., pahřib slámožlutý
Gomphidius roseus Fr., slizák růžový

7. skupina (kategorie): Bedlovité (Lepiotales) bělovýtrusé, k nimž patří rody muchomůrka (Amanita), bedla (Lepiota), kukmák (Volvaria).

Lepiota pudica (Bull.) naucina Fr., bedla stydlivá (zardělá)
L. prominens Fr., bedla vyniklá
Amanitopsis vaginata Bull., pošvatka (zemanka, katmanka)
Amanita strobiliformis (Vitt.), muchomůrka šiškovitá
A. annulosulphurea, muchomůrka žlutoprstenná
Volvaria bombycina (Schff.), kukmák bourcovitý čili vlnatý
Lepiota gracilenta Krombh., bedla útlá (strukovitá)
Amanita junquillea Quél., muchomůrka žonkylová
Pluteus cervinus (Schff.), štítovka jelení
Lepiota clypeolaria (Bull.), bedla hávnatá (štítovitá)

8. skupina (kategorie): Bedlovité (Lepiotales) různovýtrusé, k nimž patří rody sluka (Rozites), pečárka (Psalliota) a hník (Coprinus).

Coprinus ovatus (Schff.), hník vejčitý
Psalliota bispora Lge, pečárka dvojsporá
Coprinus atramentarius (Bull.), hník inkoustový
Ps. edulis (Vitt.), pečárka obrovská
Ps. Bernardi Quél., pečárka Bernardova
Coprinus congregatus (Bull.), hník stádový
Psalliota vaporaria (Vitt.), pečárka kompostová

Výskyt závoje (pavučinky, oponky — cortina) u hnědovýtrusých je mnohotvarý a nestejný; závoj vyskytuje se tu vedle botky nebo samotný, je trvalý nebo mizivý, pavučinatý nebo sliznatý, zanechává stopy na klobouku nebo častěji na třeni, — vláknitý kroužek nebo vlákna — nebo mizí beze stopy; bývá nejen různého trvání, ale i různé síly a barvy. Blanité prstence vyskytují se pravidlem u rodu šupinovka (Pholiota); u rodu čepičatka či čepička (Galera) výjimkou. Prsteny a kroužky původu botkového (armilla) jsou mnohem častější (viz o nich výše). Oponka vyskytuje se u některých rodů zřídka (t. j. u některých druhů těch rodů jí vůbec není), a stopy po ní chybějí obyčejně u starých exemplářů vůbec. Snahou sběratelů při určování pavučinců i jiných hnědovýtrusých má tedy býti opatření exemplářů také mladých; zvláštní pozornost třeba při tom věnovati oddělování sběrů hned na místě, aby se druhy nepomíchaly.

Kortina vynikající vyskytuje se pravidlem u rodu pahřib (Phlegmacium), méně u rodu mazavec či sliznatka (Myxacium); u rodu lilák č. hlízenka (Inoloma) jsou zbytky kortiny málokdy na klobouku, u rodu kožnatka či kožohlav (Dermocybe) bývá kortina často mizivá, u rodu pásenka či telamonka (telamonia) spojuje se kortina s kloboukem a zanechává stopy na třeni teprve nad botkovým prstenem, u rodu vodnatka či vodohlav (Hydrocybe) bývá obyčejně buď jen slabá kortina nebo vůbec chybí. Kromě výskytu u pavučinců nalezne se oponka (cortina) u hnědovýtrusých také v rodu slzivka (Hebeloma), se zbytky jednak na klobouku, jednak na třeni, nebo na třeni i na klobouku; u rodu plamének (Flammula) zanechává kortina zbytky obyčejně na klobouku, zřídka na třeni; u rodu kržatka (Naucoria) je dosti obyčejná, u rodu čepičatka (Galera) je velum buď jen v mládí vyvinuté nebo vůbec chybí. U některých šupinovek, kržatek a čepičatek vyskytuje se závoj blanitý, který zanechává cáry na klobouku; zbytky vláknitých závojů jsou časté na klobouku u plamének, kde je kortina pravidlem, a často i u kržatek. Všude v popisech je počítáno se znalostí hub také mladých, ježto u starých tyto útlé maličkosti zpravidla chybějí.

U skupiny tmavovýtrusých (Velenovského Melanosporae, Smotlachovy a j. Amaurosporae a Melanosporae) jsou rody pečárka (Psalliota) a límcovka (Stropharia) opatřeny až na výjimky blanitým závojem na klobouku, zanechávajícím na třeni zpravidla prsten; u četných druhů je prsten opadavý, mizivý nebo slabý, nebo jen šupiny; u některých prsten vůbec chybí. Velum zanechávající na třeni blanitý trvalý prsten má z černovýtrusých ještě rod žluťák (Anellaria).

Z ostatních kloboukatých hub mají závoj a prsten pouze některé hřiby (Boletus), a to z podrodu klouzků (Friesia), sekce 1., loupáky (Boletopsis); také tu vyskytují se různé stupně zřetelnosti závojů a zbytků po nich, prstenů. Sekce 2., podmásníky (Lactiflui) mají na místě závoje sliz a kapky na spodině klobouku. Rod černoch (Strobilomyces) má klobouk v mládí spojený s třeněm bílým vlnatým závojem, z něhož na třeni zbývá mizivý prsten.

U ostatních čeledí hub rouškatých (u lošákovitých, kyjankovitých, plesňákovitých) nevyskytují se obaly kloboučků nikdy; klobouk je tu vůbec zřídka vytvořen.

Pozn. red.: Článek kol. Schmidta (†) je úvodem k základní škole mykologie, v níž budeme pokračovat. Smotlacha.

Dr. F. Smotlacha:

Houby liškové — Cantharellales.

Jsou podřádem s jedinou čeledí: liškovité — Cantharellaceae řádu vývojově nejzákladnějších a nejjednodušších hub rouškatých — Hymenomacetes — Aphyllophorales. Jsou to houby většinou pozemní, jednoduše kloboukaté, se třeněm, který přechází v klobouk. Roušku povléká spodek klobouku, který je u druhů nejjednodušších (stroček — Craterellus) téměř hladký, u pokročilejších (rod liška — Cantherellus), krytý tlustými, žebrům podobnými, větvitými a

Obr. 35. Cantharellus lutescens (Pers.), liška mokřadní (pobřežní, nažloutlá). Sedmihorky, svah lesíka kolem odtoku z rybníčka nad pensionátem Podháj, 25. VIII. 1939 sbíral a fotografoval H. Schmidt, odb. učitel v Turnově. Určení nálezu potvrdila poradna ČČSH. Napsal † H. Schmidt.

příčně spojovanými, zcela jednoduchými lištnami. Vesměs houby lesní. Rod stroček (Craterellus) svým tvarem plodnice patří rozhodně spíše k liškám nežli k plesňákovitým. Dříve ovšem naopak některé lišky (viz níže) byly kladeny ke stročkům.

1. podčeleď Craterellosae — stročkovité, s jediným rodem stroček — Craterellus Persoon, který má plodnice tenké, trubkovité či nálevkovité, nahoře aspoň částečně kloboukovitě rozšířené. Rouško pokrývá klobouk ze spodu a táhne se pak po stejně utvořené noze často až k zemi. Výtrusy elipsoidní, hladké, bezbarvé. Výtrusný prach bílý. Houbou kodexovou, místy hojně sbíranou, chutnou (černou) II. A tř. chuťové a užitkové hodnoty — jest stroček trubkovitý („kominíčky" čili „trubce") — C. cornucopioides (L.), který stejně jako menší stroček kadeřavý znám a doporučuji k jídlu od let 1907-1912. Oba

druhy jsou saprofyti na hnijících kořenech listnatých stromů. Stroček trubkovitý dává se místy usušen do kuby.

2. podčeleď Cantharelleae — liškovité vlastní. Dva rody: Určitěji vytvořené lupeny má rod Cantharellus Adamson. Pět sekcí.

I. sekce: Lišky stročkovité — Craterelloides tvoří přechod ke stročkům Craterellus. Patří sem liška popelavá či šedá — C. cinereus (Pers.) vel Hydrolips (Bull.) a bažinná — C. lutescens (Pers.), s lupeny lištovými opravdu počátečnými. Obě jsou vlhkomilní symbionti.

II. sekce: Lišky trubkaté — C. tubaeformes. Navozuji na přechodné druhy předešlé, tenké plodnice mají třeně duté. Klobouk tvoří nahoře obrubu. Je to sice ještě počáteční tvar hub kloboukatých, pokračování stročku, ale s lupeny již určitěji vytvořenými. Patří sem liška nálevkovitá — C. infundibuliformis (Scop.), liška trubkovitá — C. tubaeformis (Pers.). Tyto vlhkomilné houby pokládám za symbionty lesních stromů.

III. sekce: Lišky vlastní — Eucantharellus, s plodnicí masitou, s nohou plnou. Sem čítejme lišky masité, šťavnaté, vytrvalé, kterých lze dobře obchodně využít. To platí zvlášť o lišce obecné. Jsou to symbionti lesních stromů. Sem patří naše liška obecná — C. cibarius (Fr.), se svou odrůdou bílou C. cibarius var. leuca a amethystovou — C. amthysteus Qu. a dále liška fialová — C. clavatus (Pers.) z jedlin a dubin a z těžké jílové půdy. Ta má místy zvláštní odrůdu, zbarvenou z části žlutě čili lišku zežloutlou — C. clavatus luteatus Sm. Liška fialová byla dříve kladena ke stročkům pode jménem stroček kyjovitý, psí či kančí zuby. Avšak její lupeny jsou opravdu jen počáteční. Kdežto obě uvedené jsou symbionty, zdají se býti další dvě saprofyty. Je to drobnější oranžově růžová, jakoby sametová jedlá liška Friesova — C. Friesii Quél. z lesů bukových. Na lesních spáleništích roste tmavá liška uhelná — C. carbonarius A. S.

IV. sekce: Lišky tenkolupenné — Polylamellales. Původně sem byla řazena liška oranžová — C. aurantiacus (Wulf.), jež je mnohými kladena pro svoje dosti široké, husté, jemné lupeny do rodu strmělka — Clitocybe. Sem patří liška vlahomilná, úhlová (pro černavou barvu klobouku), C. umbonatus (Wulf.) s hrbolkem na klobouku, vel. muscoides (Wulfen), protože žije v mechu ploníku nebo rašeliníku. Plodnice její rostou na podzim. Bílé lupeny při porušení červenají. V mechu roste na podzim v jehličnatých lesích rovněž drobná liška bělavá — C. albidus Fr., s lupeny (lištnami) silně sbíhavými a vidličnatými.

V. sekce: Lišky kalichovkovité — Omphalioides. Malé saprofytické hubky. Sem patří velmi drobná liška kalichovitá — C. replexus Fr., s kloboučkem černohnědým, lupeny silně větvitými a příčně spojovanými. Tím se liší od podobných kalichovek. Řídké a jen málo vidlené lupeny má liška Stevensonova — C. Stevensonii B. et Br.

Rod meší ouško — Leptoglossum Karsten má druhy drobné, prakticky bezvýznamné, žijící parasiticky na mechu. Plodnice jsou křehké, měkké. Mají kloboučky s postranním třeněm. Dva druhy: Meší ouško sivé — Leptoglossum glaucum (Batsch), 5—15 mm široké, šedé, roste v zimě na mechu. Meší ouško mechové — Lept. muscigenum (Bull.) jest spíše hnědé a větší (10—25 mm). Rostou na podzim i v zimě a na jaře.

Rod měkké ouško — Leptotus Karsten má zprvu tvar malé misky. Tři druhy: Měkké ouško laločnaté — Leptotus lobatus (Pers.) a měkké ouško miskovité: L. bryophilum (Pers.). Třetí je měkké ouško síťnaté — L. retijugum (Bull.). Rostou od listopadu do května.

Rod Trogovka — Trogia Fries, má u nás jen jediný druh: Trogovka kadeřavá — Trogia crispa Pers. Plodničky drobné, vyrůstající u nás na kůrách stromů.

Jos. Otruba:

Ze života lišky Cantharellus cibarius (L.).

Vlhký podzim a mokré jaro vytvářejí příhodné podmínky pro vzrůst lišek. Po vydatných, teplých deštích květnových bývají pak v lesích již v červnu pravidelným zjevem. Nejdříve se objeví v porostech listnatých a smíšených, o něco později ve smrčinách. Každý zná ze smrčin jejich řady, polokruhy, skupiny s nespočetným množstvím drobných plodniček, o nichž by se skoro mohlo říci, že rostou tím více, čím častěji jsou trhány. Jejich podhoubí, rozložené nehluboko pod povrchem, činí tehdy pravé divy. Střídají-li se v následujícím létě a na podzim slunná a krátce deštivá období, rostou lišky až do velkých mrazů listopadových. Jsou-li však jaro a předcházející podzim suché, pak podhoubí lišek nevytvoří v červnu plodnic ani po předchozích květnových deštích. A následuje-li ještě suché léto, neuvidíme ten rok v lese lišek ani po vydatných deštích podzimních. Tak tomu bylo na Olomoucku v letech 1942 a 1943. Plodnost podhoubí lišek je zřejmě odvislá od značné podzimní a jarní vlhkosti. Není-li ji tehdy, lišky toho roku nerostou. Jen nadprůměrně vlhký počátek léta a vlhký podzim vzpruží tu a tam podhoubí lišky k plodnosti. Zdá se, že liška patří k houbám vlhkomilným — hygrophytům — a že její podhoubí vyžaduje k tvorbě plodnic daleko více vody, než na př. hřibovité a holubinky. Nasvědčuje tomu i pořadí, v jakém se objevují. Lišky rostou nejlépe v prsti vodou nasáklé, hřiby a holubinky v prsti vysychající.

Pozn. red.: Také r. 1948 po suchém roce 1947 lišky nerostly. — Sm.

Liška nálevkovitá. Bohatá naleziště z Chlumu u Ml. Boleslavě a z Opatova zela r. 1948 prázdnotou nadobro. Nenašel jsem ani jediné plodnice této lišky. Podle mého úsudku podhoubí této lišky nepřestálo dobře sucho předešlého praktický sběr. Ed. Borovský.

Milan Zvolský:

Holubinka lipová — Russula parazurea J. Schaeff.

Pod listnatými stromy, nejčastěji pod lipou, roste nevelká holubinka, podobající se malé holubince namodralé. Tento druh dlouho zůstával utajen mykologům, kteří jej patrně přehlíželi, považujíce jej za malé formy holubinky trávozelené, šedé nebo doupňákové. Náš druh byl odkryt a po prvé popsán dr. Smotlachou v I. roč. ČČSH str. 138 z roku 1919-1920 pod názvem Russula tiliacea Smotlacha — holubinka lipová. Jednalo se o exempláře z lipového stromořadí na Zámečku u Hradce Králové, kde holubinka lipová každoročně roste. V roce 1929 ji popsal Julius Schaeffer v Zeitschrift für Pilzfreunde str. 114—120 z nalezišť pod duby a lipami v okolí Potsdamu u Berlína jako Russula furcata Fr. (s. J. Schaef.); o dva roky později ji pak přejmenoval na Russula parazurea Julius Schaeffer — Zeitschrift für Pilzfreunde 1931. Její zevrubný popis uveřejnil ve své monografii rodu Russula v Annales Mykologici vol. XXXI./1933 No 5/6 na str. 337-339. Pod týmž jménem ji uvádí p. řed. Melzer ve svém klíči „Holubinek" z roku 1944 v knižnici ČČSH č. 28 na str. 29. V ostatní mně dostupné literatuře jsem nenašel o ní zmínky. Měl by tedy tento druh nésti název Russula tiliacea Smotlacha 1920 — holubinka lipová. Protože však dr. Smotlacha při svém popisu nedodržel formálních náležitostí, nutných při uplatňování pravidel o prioritě (tak zejména latinskou diagnosu nového druhu), nelze jeho názvu použít a v platnost vstupuje název Julia Schaeffera — Russula parazurea. Jelikož holubinka lipová není u nás příliš známa, podávám její popis podle nálezu dr. Smotlachy ze Zámečku u Hradce Králové z let 1948-1950:

Klobouk 3—5 cm v průměru, rozložitý, někdy na středu vmačklý, tence masitý, s okrajem ± tupým, nerýhovaným. Pigment pokožky klobouku je různě šedomodrý, s modrou a se zelenou, někdy celý pěkně zelenomodrý. Nejčastěji však bývá břidlicově šedý — připomínajíc barvu bouřkových mraků. Pokožka klobouku je do ⅓ slupitelná, za vlhka trochu slizká, pak suchá, matná, trochu ojíněná. Dužnina pod pokožkou bílá, někdy trochu olivově našedlá. Třeň válcovitý, dutý, křehký, čistě bílý, nebo poněkud našedlý, hladký. Dužnina bělavá, ± křehká a lehká, mírná, voní neznatelně houbově. J. Schaeffer uvádí u sušených exemplářů silnou vůni po sýru (zpocených nohou), tu jsem však u našich hub nepozoroval. Lupeny bledé — smetanové, tenké, dosti husté, k okraji klobouku zaokrouhlené. Výtrusný prach bledý — smetanový. Spory široce elipsoidní, 6½—8 × 5—7½ μ drobně bradavčitě síťnaté. Basidie kyjovité 8—10 mikr. široké. Cystidy na ostří i ploše lupenu dosti četné, ± přišpičatělé, 8 až 10 μ široké. Reakce dužniny na skalici normální — šedorůžová.

Holubinka lipová je jedlá a dosti chutná, asi jako holubinka trávozelená. Holubinku lipovou lze zařadit v systému do skupiny holubinky šedé Grisaae J. Schaef., charakterisované ± mírnou, nebo jen velmi málo štiplavou chutí dužniny (zejména v lupenech), normální reakcí dužniny na skalici, tupým okrajem klobouku, krémovými výtrusy a pigmentem kl. v odstínech ± zelených — šedomodrých.

Od blízce příbuzné R. grisea Secr.-Gill. (= palumbina Quel) se odlišuje menším vzrůstem, konstantně sytě vybarveným kloboukem v odstínech zelených — šedomodrých, vždy bez fialové, bílým třeněm, dužninou pod pokožkou klobouku nezčervenalou a konečně ornamentikou spor. Od R. aeruginea Lindb.-Fr. (= furcata Fr. - Kučera) je dostatečně odlišná již svým stanovištěm, celkovým zabarvením a nerýhovaným okrajem klobouku. Od R. cyanoxantha Fr., jíž se na prvý pohled nejvíce podobá, ji lze odlišiti podle křehkých, bledých — smetanových lupenů a podle reakce na skalici. Podle údajů J. Schaeffera je rozšířena ve střední a severní Evropě. Roste obyčejně v listnatých lesích, zejména pod duby, buky a lipami. Podle údajů Melzerových však i ve výslunných borovinách.

Rudolf Šmaus:

Boletus sericeus Krombh. — hřib hedvábný.

Dne 28. září t. r. našel jsem v tuchoměřickém háji pod duby Boletus sericeus Krbh. v několika dvojicích. Houby byly krásně vzrostlé, mladé i starší. Mladé plodnice měly klobouk tlustý, hedvábně plstnatý, světle žlutohnědý, po doteku tmavší. Trubičky krásně žluté, volné. Třeň bělavý, dosti silný, zahnutý, bez síťky, jemně plstnatý. Trubky ve stáří žlutozelené, volné. Třeně se však těžko suší. Kdežto jiné houby sušením stávají se křehkými, je tato houba vlhkomilná a proto kožitá a houževnatá a usušena nedá se lámat. Staré plodnice zapáchají karbolem.

Pozn. red.: Výskyt této houby koncem září je projevem opožděného léta z r. 1950.

Nález hřibu podezřelého (B. suspectus Kr.). V červenci t. r. nalezl jsem v lesích Bilichova u Panenského Týnce na náspu Třetího rybníka několik plodnic hřibu podezřelého. I když jsem tento hřib dosud neviděl, mohl jsem jej lehce určit. Rostl tam na náspu rybníka pod duby a javory v jílovitě půdě, promíchané kusy vápencovité opuky. Světle žlutošedá barva klobouku byla kupodivu stejná s barvou opuky všude kolem ležící. Význačným znakem tohoto hřibu je jeho hořkost, šedý spodek třeně a modrání dužniny. Největší plodnice měřila 18 cm v průměru a byla 30 dkg těžká. Václav Sobotka.

c) Ekologie. Kdy, kde a proč houby rostou.

Václav Chmelík:

Ještě opěnka (Pholiota mutabilis Schff.).

Loňského roku (1949) nabyl jsem při pozorování růstu opěnky zkušeností podobných, jako jsem sdělil na str. 75. tohoto ročníku. V parku rostla periodicky vždy na témž pařezu po deštích, před úplňkem měsíce nebo v době úplňku. Vyskytly se jen dvě výjimky: 19. května objevily se plodničky opěnky za 7 dní po úplňku a 8. října vyrostly — arciť jen v menším počtu — přesto, že 3 neděle před tím tu nepršelo. Místo výskytu v parku je úplně stinné a vlhké, a zjistil jsem tam denní přírůstky průměru kloboučku ½ až ¾ cm. — Tyto velmi chutné hubky mají tu nevýhodu, že je jich třeba k přípravě jídla veliké množství a vyskytují se poměrně zřídka. Je skutečným houbařským štěstím, najde-li se pařez, obalený stem i více opěnkami, jako jsem nacházel pod vrchem Babylonem na Chotěbořsku nebo pod Křivinou na Týnišťsku.

Domnívám se, že i méně zkušený houbař snadno rozezná opěnku od hojně se vyskytující hořké třepenitky svazčité, hlavně podle barvy lupenů, v mládí slámově žlutavých, přecházejících pak do rezava (nikoli s nádechem do zelena) a barvy nožky, která je u opěnky pod sotva znatelným prstencem hnědá (nikoli žlutá).

B. Kašpar:

Kuřátka jarmuzová. (Clavaria botrytis Pers.)

Od 4. září po některou dobu v osadě Nízké Srbské u Police nad Metují, na vrchu Šefcle (na půdě písčité) nalézali naši houbaři veliká kuřátka jarmuzová, podobající se hlávkám květáku či karfiolu (jarmuzu), tvaru kulovitého, o průměru až 15 cm, kterážto velikosti v jiných letech obyčejně tyto houby nedosahovaly.

Čirůvku havelku jsem našel 23. 7. 1950 na pokraji smrkového lesa, sousedícího s prosvětleným řídkým porostem březovým v katastru obce Hraničné v Jizerských horách. Hlavičky vyčnívaly jen málo nad jehličí, tak jak je to u havelek zvykem v době jejich největšího růstu v říjnu. Je vidět, že to jejich „přikrčení" k zemi je jejich druhovou vlastností a není to způsobeno zimou, jak by se bylo možno domnívat, neboť nyní je teplo a mokro. Letos se zde objevilo úžasné množství sluk, což zde nikdy nebylo a velmi mne letošní jejich rozšíření překvapilo. — 25. 7. 50. Ing. Albert Urban.

d) Mykoflora. Mykologické reservace, zahrady, mapy.

V. Vlast. Mašek:

Houby v zahradě.

V mé zahradě v Poděbradech již po několik roků roste čechratka podvinutá, Paxillus involutus Batsch. Často jich bývá v zahradě 20—30 exemplářů. Některé bývají i značné velikosti o průměru 15—20 cm. Vůně jsou jemné, chuti slabě nakyslé. Jsou dobré v polévce i smažené, zejména mladé. Kterak se dostaly do mé zahrady? Koldokola nikde nejsou! Mám pevně zato, že jsme si je sami zaseli, a to nevědomky. Totiž po očištění hub se jejich odpady vyhazovaly na kompost v koutě zahrady a při rozvážení kompostu, když byla zahrada hnojena, dostaly se výtrusy event. již skutečná mycelia do všech míst zahrady. První objev velmi překvapil.

Je vidět, že by se mykologické zahrady daly zakládati všude tam, kde jsou i jen trochu příznivé podmínky. V zahradě čechratka není vybíravá, roste

všude, neřídí se symbiosou. Roste pod clematisem, pod břízou, pod smrčkem, těsně vedle růže, pod cydonií, u švestky, třešně a j. a j.

Pozn. red. Zpráva našeho vážného spolupracovníka je dalším k nesčetným důkazům jedlosti čechratky podvinuté. Bylo napsáno, že po požití této houby zemřel známý něm. mykolog Schaeffer. Okolnosti nejsou přesně známy. Je jisté, že trpěl těžkou ledvinovou chorobou a zemřel na akutní uremii. Bezprostřední příčinou by mohla být kterákoliv jiná houba nebo i jiné jídlo při této nemoci nevhodné. Čechratky váží se hlavně na lesní stromy, i když jsou někdy dosti vzdálené a rostou případně i mimo les.

Jan Soukup:

Moje jarní pražské houby.

Nedostatek volného času mi letos v květnu a červnu umožnil hledati houby jen na Bohdalci nad vršovickou výtopnou dráhy, v protějším lesíku nad michelskou sokolovnou a jen asi 3 nedělní odpoledne v krčském a kunratickém lese.

Na Bohdalci se s kalendářní přesností objevily koncem dubna a začátkem května májovky na starém místě v setlívajícím javorovém listí. Ve skupinách se letos vyskytly také v trávě mezi akáty a v keřích černého bezu. Proti jiným letům hodně červivěly. U kořenů pokácených akátů opět rostl hnojník třpytivý.

V michelském lesíku po dešti jsem našel v týdnu od 8. května v keřích černého bezu májovky a krásné exemplář pečárky ovčí. Pod smrky, kde není žádná tráva, vyrostly zase skupiny špičky travní. Májovky a špičky tu sbírám již řadu let na stejném místě. Špička tu roste i porůznu v trávě při cestách.

V krčském lese jsem sbíral penízovku dubovou, třepenitku Candolleovu, šupinovku rannou, opěnku lipůvku, holubinku fialovou (pod duby, druh jsem přesně neznal), a hřib obecný (pod duby). V kunratickém lese jsem našel ve smrkovém lese kozák špičník. Opodál rostla bříza. K zprávě Václava Pojera na str. 20 r. 1950 našeho časopisu o štítovce jelení sděluji, že jsem její krásný exemplář našel též 23. dubna 1950 v Krči na pařeze borovice.

Každý pošli zprávu ze své mykol. zahrady (oblasti, mykol. lokality).

Redakce.

Velikou plodnici zemní formy chorože šupinatého (Polyporus squamosus) přinesla do ústřední poradny dne 19. 10. t. r. pí Růžena Tobiášková. Nalezla ji na Hřebenkách (Praha XVI) v zahradě na kompostě. Plodnice vážila téměř 10 kg, šíře klobouku byla 86 cm. Foto je v archivu. Děkujeme nálezci za velikou obětavost. Sm.

Penízovky sametonohé, čechratky podvinuté v zahrádkách na Smíchově. V listopadu jsem našel u kořenů usýchajícího rybízu v zahrádce na Smíchově penízovky sametonohé, které se i pod sněhem na témže místě objevovaly, takže jsme mívali v zimě vždy několik čerstvých hub v polévce. Na jaře se objevily opět, ale zase u jiného rybízu. Pod švestkou roste hník třpytivý, ale jen ve 4—5 kouscích. U souseda v husté trávě rostou čechratky podvinuté, které dosahují velkých rozměrů. Přinesl jsem je na přednášku, kde byly obdivovány.

Jos. Laube.

e) Část praktická. Kuchyně a spíže. Nové způsoby přípravy; chuť a vůně hub.

Jos. Vlasák:

Čechratka podvinutá je výborná do octa.

Mykolog Jaroslav Beneš v Mykologickém sborníku roč. XXVI. na str. 132 jmenuje některé houby, jež se hodí k nakládání do octa. Podle mé zkušenosti patří sem i čechratka podvinutá (P. involutus). Za války a okupace, kdy hlavní potravinou byly koroptve střílené motykou, začali jsme nakládat do octa čechratku podvinutou, která se v kolínských Borcích hojně vyskytuje a s ní bram-

bory chutnaly lépe. Jen se nesmí dlouho vařit, aby nezměkla. Na pohled i chutí podobá se naloženým ryzcům pravým. — 8. 5. 1950. Foto č. p. na str. 26. t. r.

Čechratku podvinutou jím v různé úpravě již několik let, doporučuji ji a nikdy jsem nepocítila ani nejmenší nevolnost. Překvapilo mě tedy, že ji někde označují jako nebezpečnou. — Praha, říjen 1950. M. Kamenická.

Redakce žádá čtenáře, kteří jedí čechratku podvinutou, aby jí sdělili, jaké s ní mají zkušenosti.

Palačinky s houbami. Z poloviny mléka, poloviny vody, vajíčka, špetky kypřícího prášku, soli, vymícháme palačinkové těsto. Pánev rozpálíme, přidáme tuk a vypíkáme tenké, menší palačinky. Houby, nejlépe měkké, pýchavky, klouzky, slizáky očistíme a dosti drobně pokrájíme. Dusíme na cibulce s troškou margarinu do měkka, nakonec zahustíme vajíčkem. Každou palačinku pomažeme do poloviny houbovou kaší, svineme, obalíme v mouce, vajíčku a strouhané žemli. Smažíme jako řízek. Podáváme s bramborovou kaší a se salátem.

Lea Divišová.

Čirůvky nahé a mlženky, které jsem si svého času usmažila, nechutnaly mně pro přílišnou vůni. Zkusila jsem proto jiný způsob přípravy, který doporučuji: Houbová omáčka se širokými nudlemi. Pokrájené mlženky a čirůvky nahé se dusí na rozkrájené cibulce s omastkem a přísadou kmínu, až změknou. Přilejeme polévku z kostí nebo vodu a zahustíme jíškou, osolíme, okořeníme a podle chuti okyselíme. Takto připravenou omáčku podáváme s nudlemi nebo makarony.

Milada Dvořáková.

Jak připravuji houby k jídlu. Obyčejně nejlepší druhy hub rozkrájím, osolím a dám dusit na omastku jen s kmínem, bez cibule. Až vysmahne jejich šťáva, pak houby trochu podleji. Méně dobré houby upravuji stejně, jenže dám napřed na omastek trochu zrůžovatět rozkrájenou cibulku, než tam vložím houby s kmínem. S vajíčky mně nejvíce chutnají václavky a v polévce vyjma obvyklých dobrých hub mám ráda kotrč kadeřavou a holubinku sivou pro jejich lahodnou chuť. Jím-li polévku ze žampionů, mám dojem, že jím slepičí polévku. O. Hochmannová.

f) Sběr, obchod, průmysl. Klasifikace. Trhy. Znalci. Kodex.

L. M. Růžička:

Vyhláška ministerstva zdravotnictví ze dne 28. září 1950 o zdravotních opatřeních při oběhu jedlých hub a výrobků z nich (č. 586).

Tato již déle očekávaná vyhláška má části: všeobecnou, zvláštní, závěrečné ustanovení (celkem 20 paragrafů) a přílohu. Stanoví přesně pokyny pro oběh hub jak čerstvých tak různě konservovaných, vyjmenovává v příloze 64 druhů hub a tak doplňuje starý kodex, který jich znal pouze 50. Tím bylo učiněno zadost také našim častým připomínkám, že kodex je v různém směru zastaralý, že potřebuje oprav a doplňků, že neuvádí na př. běžně sbírané a prodávané druhy a pod. Zvláště kvitujeme § 13, v němž je uvedeno, že k výrobě výtažků z hub lze použíti kromě hub uvedených v příloze ještě 10 druhů holubinek, a to právě těch, které propagujeme ke sběru (viz náš časopis a Smotlachovy Atlasy), jsou to: holubinka bažinná (R. paludosa), h. buková (R. heterophylla), h. černající (R. nigricans), h. jedlá (mandlová), (R. vesca), h. kolčaví (R. mustelina), h. namodralá (R. cyanoxantha), h. nazelenalá (R. virescens), h. olivová (R. olivacea), h. osmahlá (R. adusta), h. zlatožlutá (R. aurata). Dále jsou uvedeny různé způsoby zpracování průmyslového, na které jsme upozornili, na př. i kvašení hub, kde se tímto způsobem mohou vedle kodexových druhů zpracovati Smotlachou propagované druhy, a to holubinka mírná (R. delica) a po

předchozím máčení ryzec peprný (Lactarius piperatus). Výrobnám je usnadněna konservace povolením užívati určité, vyjmenované chem. konservační prostředky.

Některým našim čtenářům by mohlo býti divné, proč je jen 64 druhů uznaných, když jich v časopisu označujeme tolik za jedlé. Není ovšem možno zvyšovati počet povolených hub k prodeji a zpracování nad číslo, které by nebylo zvládnuto sběrači, prodavači a kontrolou výrobní či tržní. A proto i kdybychom si snad přáli, aby byly přidány další druhy, jsme s vyhláškou spokojeni a vítáme ji. Také proto, že potvrzuje zvýšený zájem o houby, zvýšenou popularitu praktické, aplikované mykologie, která má veliký význam, neboť jen ta může proraziti nedůvěru, která jistě ve veřejnosti je, proti jiným houbám než hřibu, lišce a pod. A tuto nedůvěru odstraňovat se daří právě činností našeho časopisu, naší společnosti a zvláště prací našeho předsedy.

Uvedeme ještě první dva paragrafy doslovně a také v příloze vyjmenované druhy. Zájemce najde bližší v Úředním listě RČS v částce 146 ze dne 10. října 1950.

Část všeobecná. — § 1. Do oběhu jest dovoleno uváděti, pokud není dále jinak stanoveno, jen jedlé houby, uvedené v příloze k této vyhlášce, a to čerstvé, konservované a výrobky z těchto hub.

§ 2. Čerstvé houby jest dovoleno vydávati spotřebiteli nebo dále zpracovávati (konservovat, připravovat z nich výrobky) jen za těchto podmínek: a) nejsou-li houby přestárlé a mají-li vyvinuty vlastnosti nutné k snadnému poznání druhu a nejsou-li tedy zejména příliš mladé, s výjimkou hub všeobecně známých a hub, které nemají podobných druhů jedovatých; pečárky zřetelný prsten: loupati hlavičky jest dovoleno jen u hřibovitých hub ze skupiny klouzků, je-li to nezbytně nutné pro povahu pokožky; b) jsou-li zdravé (nejvýše nepatrně červivé nebo nepatrně hmyzem nebo hlemýždi ohlodané), čerstvé, řádně na sucho očištěné; c) nejsou-li příliš poškozené nebo změněné tak, že utrpěly značně na jakosti (spařené, plesnivé, s příměsí nečistot a pod.). Přirozené vlastnosti hub nesmějí býti uměle měněny (přibarvováním a pod.). Houby čerstvé, konservované a výrobky z hub nesmějí býti ani jinak zdravotně závadné. Atd.

Následuje výpočet druhů. K němu máme poznámku: Ve vyhlášce bylo použito někde českých jmen, která jsou zastaralá nebo málo používaná. (Zde jsou opravena.) Dále by měly býti uvedeny zkratky autorů u jednotlivých druhů. Na některé významné druhy bylo přece jen zapomenuto, na př. na křemenáč březový, Boletus versipellis Fr., který se na trzích dobře odlišuje od osikového.

1. Bedla vysoká — Lepiota procera, 2. Bělolanýž obecný — Choiromyces meandriformis. 3. Čirůvka dvojbarvá — Tricholoma personatum. 4. Čirůvka nahá (fialová) — Tr. nudum. 5. Čirůvka havelka — Tr. portentosum. 6. Čirůvka májová — Tr. Georgii. 7. Čirůvka nahloučená — Tr. aggregatum. 8. Čirůvka zelánka — Tr. equestre. 9. Čirůvka zemní — Tr. terreum. 10. Hlíva ústřičná — Pleurotus ostreatus. 11. Hřib koloděj — Boletus luridus. 12. Hřib kovář — B. erythropus. 13. Hřib královský — B. regius. 14. Hřib obecný — B. edulis s odrůdami: o. smrková — var. bulbosus, o. borová — var. pinicola, o. dubová — var. reticulatus, o. černohlavá — var. aereus. 15. Hřib přívěskatý (bronzový) — B. appendiculatus. 16. Hřib kaštanový — B. castaneus. 17. Hřib (klouzek) bílý — B. placidus. 18. Hřib (klouzek) strakoš — B. variegatus. 19. Hřib (loupák) sličný — B. elegans. 20. Hřib (klouzek) ovčí (zrnitý) — B. granulatus. 21. Hřib (loupák) žlutý — B. luteus. 22. Hřib (kozák) březový — B. (Krombholzia) scaber. zák) habrový — B. (Krombholzia) rugosus. 25. Hřib (kozák osikový — Boletus 23. Hřib (kozák) dubový — B. (Krombholzia) tesselatus (rimosus). 24. Hřib (koz. (Krombholzia) rufus (aurantiacus). 26. Hřib (kozák) ryšavý — B. (Krombholzia) rufescens. 27. Hřib hnědý — B. badius. 28. Kozí pysk, poddoubník (hřib plstnatý) — B. subtomentosus. 29. Choroš ovčí — Polyporus (Caloporus) ovinus. 30. Choroš (trsnatec) dubovník (listnatý) — P. (Grifola) frondosus. 31. Choroš (trsnatec) větvený — oříš — P. (Grifola) umbelatus. 32. Kačenka či smrž česká

— Verpa bohemica. 33. Kotrč větvená — Sparassis ramosa s odrůdami: o. kadeřavá — var. crispa, o. štěrbáková — var. laminosa. 34. Kuřátka jarmusová — Clavaria (Ramaria) botrytis. 35. Kuřátka sličná — Ramaria formosa. 36. Kuřátka zlatožlutá — Clavaria (Ramaria) aurea. 37. Kuřátka žlutá — Clavaria (Ramaria) flava. 38. Lanýž letní — Tuber aestivum. 39. Liška obecná — Cantharellus cibarius. 40. Lošák bílý — Hydnum repandum. 41. Lošák jelení (střechovitý) — H. (Sarcodon) imbricatum. 42. Mechovka obecná (bílá) — Clitopilus prunulus. 43. Muchomůrka císařská — Amanita caesarea. 44. Pečárka císařská — Agaricus (Psalliota) augusta. 45. Pečárka lesní — Ag. (Ps.) silvatica. 46. Pečárka polní — Ag. (Ps.) campestris, s pěstovanými odrůdami var. bispora, var. hortensis. 47. Pečárka pařeništní — Ag. (Ps.) vaporaria. 48. Pečárka rolní — Ag. (Ps.) arvensis. 49. Penízovka sametonohá — Collybia velutipes. 50. Plžatka březnová — Limacium marzuolum. 51. Pstřeň dubový — Fistulina hepatica. 52. Ryzec pravý — Lactarius deliciosus s odrůdou krvavomléčnou — var. sanguifluus. 53. Ryzec syrovinka — L. volemus. 54. Sluka svraskalá — Rozites caperata. 55. Smrž obecná — Morchella esculenta. 56. Smrž obojetná — M. hybrida. 57. Smrž špičatá — M. conica. 58. Smrž tlustonohá — M. crassipes. 59. Smrž vysoká — M. elata. 60. Stroček (liška) kyjovitý — Graterellus clavatus. 61. Špička obecná (travní) — Marasmius Oreades. 62. Šup. měnlivá (opeňka) — Pholiota mutabilis. 63. Václavka císařská — Armillaria imperialis. 64. Václavka obecná — Arm. mellea. Autory si naši čtenáři laskavě doplní z našich stupnic hub, kde jsou houby kodexové plně obsaženy.

Jedli jsme šedivky a růžovky. Am. pantherinu nejíme. R. 1949 rostly zde ve velkém šedivky a mezi nimi sem a tam A. pantherina. Zkoumali jsme bedlivě každý kus a snědli mnoho šedivek, ač zemitá příchuť z nich přípravou nemizí. Do octa se příliš nehodí, ani k sušení. Pachuť zůstává. Zato růžovky jsou znamenité, ať sušené nebo v octě nebo ihned připravené. Jejich nevýhoda spočívá v jejich příslovečné červivosti. Když se suší, jsou pročervivělé až nahoru. Ale přesto jsme jich dříve nasbírali dost, poněvadž byly neznámé. Dnes je hůře. Noví houbaři nám šedivky a zvláště růžovky vysbírají. Jar. Vávra.

V letošním jaře (1950) brzy se přihlásily hřiby. Našel jsem několik kilogramů pěkných křemenáčů, a to už v měsíci květnu. Hřiby purpurové rostly ve smrčí poblíž mladého dubu. Našel jsem je letos v těch místech po prvé. Frant. Tuček.

Kdo chceš znáti houby, opatři si staré ročníky ČČSH, dokud nějaké jsou. Harcuba.

g) Houby jedovaté, podezřelé, nejedlé. Otravy, nemoce a léky z hub.

Letos (1950) jsou v Jankově neobyčejně napadeny švestky bachorovcem švestkovým (Exoascus pruni). Na některých alejích na velké většině stromů není ani jediný plod zdravý. Jaká může být příčina tak rozsáhlého rozmnožení? — (Pozn. red.: Vysvětlení příště.) Kohlmünzer.

Zkušenost se strmělkou žlutou (Cl. gilva). Usmažila jsem ji asi 4 lžíce, nespařila jsem ji napřed. Hoch 14letý ji snědl k večeři tři lžíce, já jednu, ráno se nasnídal, ale ve škole ho bolel žaludek. Nepřišla jsem na to, od čeho to je, a večer jsem si usmažila znovu asi lžíci hub. Druhý den ráno mi bylo špatně. Začala jsem dávit, hochovi teprve teď zvýšila se teplota a nejedl, ale nezvracel. Po dva dny jedl jen jednou za den a málo a pak ho to přešlo. Já jsem dávila celé dva dny a nic jsem nemohla pro odpor jíst. Teprve třetí den v poledne jsem trochu jedla. Skončilo to průjmem. Užívali jsme živočišné uhlí.

Miroslava Pavlíková.

Muchomůrka zelená (Amanita viridis Pers.) rostla letos hojně v létě. V září a později rostla málo. Některá hlášení uvádíme:

Muchomůrka zelená u Mníšku. Když jsem v neděli 1. 10. 1950 sbíral houby

v okolí Kytína u Mníšku, zjistil jsem poblíž hájovny i jinde hojný výskyt muchomůrek zelených. Nesbíral jsem jich, poněvadž podle profesora Smotlachy jsou i jejich výtrusy jedovaté a proto jsem nechtěl, aby přišly do styky s jedlými houbami. Ani přítel Mišťkovský, jak vím z jeho sdělení, nespojoval v r. 1949 sběr muchomůrek zelených se sběrem jedlých hub, leda pro výstavu, kde nebyly určeny ku požívání. Josef Zajíček.

Muchomůrka zelená nalezena 12. 10. 1950 napravo od státní silnice, asi 5 minut od staroboleslavského nádraží, ve vzrostlém řídkém borovém lese, s nižším dubovým porostem; půda byla písčitá, řídce porostlá travou. Našel jsem několik plodnic v okruhu 5 m. Dále jsem ji nalezl dne 25. 10. t. r. v témže polesí blíže obce Hlavence — řidší vzrostlý borový les, s nižším řídkým borovým porostem, půda písčitá, částečně travnatá. Jan Lorenz.

Muchomůrku zelenou našla jsem 15. 10. 1950 u „Čtyř kamenů" nedaleko Staré Boleslavi v několika krásných plodnicích M. Fišerová.

Tři locality Boletus satanas Lenz. U stanice Červený potok u Králík (nadm. výš. asi 600 m), našel v září 1950 asi dvacet jeho plodnic ředitel školy Adolf Svoboda. Marcel Macháček, profesor hudby, nacházel satany v druhé polovině srpna t. r. u osady Podstupně na žluté značce z Pustevně. Dále je našel v okrese poličském ve smíšeném lese při státní silnici do Hlinska (za Oldřiší). Satan není zde žádnou zvláštností.

M. Macháček (Pardubice), A. Svoboda.

Závojenka olovová, Entoloma lividium Fries, rostla letos v dubových částech lesa v okolí Roblína. Při svých vycházkách v tomto místě dne 17. srpna, 20. září a 1. října t. r. nalezl jsem pokaždé několik krásně vyvinutých plodnic. Jan Březina.

Pro muchomůrku zelenou připravujeme mapu výskytu. Pokračujeme v jejím sběru. Inž. J. Böhm.

h) Názvosloví a lidová jména hub. Pranostiky a p.

Jaroslav Chytil:

Všelicos o houbách a houbařích z Hané.

„Velký" houbař. „Pane K., vy jste také houbař, že ano?" — „No! A veleké hobař!" — „A kolik druhů hub sbíráte?" — „Já? No, tře!" (!!) (Škoda, že jsem se nezeptal, které to tři druhy; ale mohly to být tři jen z těchto zde nejběžnějších: hřiby, křemenáče [„janky"], kozáky a lišky [„kořátka"].

Houba nebo — kvítko? „Bratr mně dal na zeptání toť-to, ešle pré vite, co to je." Řekl jsem tazatelce, že je to malý trs jedlé houby, zvané krásnorůžek. „Jé-e, — a bratr meslel, že je to nejaky kvitko...!"

Co také značí „dásně". V odborném houbařském názvosloví říkáme rourkám hub hřibovitých a lupenům bedlovitých hub „vrstva výtrusorodá". Hanáčtina má pro to (ponejvíce ovšem u hřibovitých hub) jednoduchý název: „dásna" (= dásně).

ch) Pěstování, ochrana hub i přírody. Žampiony.

Emil Havlíček:

Ochrana podhoubí.

Stížnosti na rozrývání mechu a tím i na poškozování podhoubí mne jako milovníka hub a přírody přiměly k tomu, že po opatrném vydloubnutí plodnice vyplním vzniklý důlek odřezky z okrájené houby a vše přikryji jehličím, listím nebo zemí. Nemyslím, že by tímto postupem došlo po zetlení odřezků k porušování podhoubí, neboť i neutržená houba (plodnice) zůstává na svém místě, kde rovněž zetlí a pokryje podhoubí. Přesto však bych byl velmi rád poučen. (Čtenáři, odpovězte! Vysvětlení otiskneme. Red.)

Norbert Miniberger:

Jak mohou být výtrusy hub rozneseny smrkovou kůrou.

Můj otec se strýcem měli menší koželužskou továrnu v Nišovicích u Volyně. Jako asi čtyřletý chlapec jsem si hrával v ovocné zahradě, kde byly pěšinky posypány vylouženým tříslem místo písku. Na okraji těchto pěšinek nacházel jsem občas divné houby — samá dírka. Byly to smrže, které pak moje matka sbírala a sušila. Tehdy totiž se vyluhovalo smrkové tříslo v koželužství ještě za studena. Později byl v továrně postaven menší parní kotel a vyloužené tříslo se v kádích, zvaných „kyselky", vyvařovalo ještě parou. Od té doby pak smrže na zahradě zmizely.

j) Mykologické události, zajímavosti atd.

Podzimní přednáškové večery Čs. myk. společnosti v Praze.

(odborná sezení)

konaly se dne 13. 9. a 4. 10. 1950 v hlavní budově České techniky na Karlově náměstí v Zengerově posluchárně za velké účasti posluchačstva, které vyplnilo největší sál techniky. K prvému sezení bylo připojeno oficiální zahájení naší tradiční výstavy a proto po uvítání hostů, úřadů a vědeckých institucí, pronesl předseda Čs. mykologické společnosti Dr. Smotlacha několik slov o našich výstavách. Zdůraznil také jejich význam, že jsou uskutečňovány dobrovolnou prací nadšených houbařů a že nikterak nezatěžují veřejné prostředky. Proto jim také chybí okázalost a nákladné aranžování. Chceme hlavně ukazovati skutečné houby. Po svém proslovu udělil předseda slovo prof. Fr. Janu Obenbergerovi, který pronesl velmi zajímavou přednášku na thema: Houby o hmyz. Přednáška byla vyslechnuta s velkým zájmem a odměněna potleskem. Poté ujala se slova paní Lea Divišová, známá naše odbornice v hubných receptech na přípravu velmi chutných hubných jídel. I tato přednáška byla stejně odměněna. Pak následoval výklad dr. Smotlachy o přinesených houbách. Sezení bylo ukončeno pokladníkem ČMS J. Háskem, který pronesl několik zajímavých sdělení o houbách ze své původní matriky hub.

Druhé sezení ze dne 4. 10. mělo na programu 5 přednášek na různá themata. Přednášeli: Dr. Smotlacha: O houbách v SSSR, jak je viděl. — Zd. Fišer: Lidová rčení o houbách. — Ed. Borovský: Kukmák okázalý. — Václav Krt: Něco o holubinkách. — Dr. Pulec: Houby v lidové tradici slovanských národů.

Všechny tyto přednášky byly vyslechnuty s velkou pozorností a zvláště někteří přednášející se dobře uvedli, jejich poznatky a pozorování budou i na příště dobrým přínosem naší mykologii praktické a často i vědecké. Večer se protáhl do pozdních hodin, takže musel býti ukončen, aniž mohl předseda společnosti vyčerpati stanovený program přednášky a ukázati zajímavé houby z výstavy. Naše přednáškové večery se již vžily a jsou vždy důležitou událostí mykologického života v hlavním městě republiky. L. M. Růžička.

Marie Fišerová:

Naše tradiční houbařská výstava v České technice.

Letošní naše tradiční houbařská výstava v České technice, která byla otevřena od 3. září do 8. října 1950, probíhala uspokojivě. Začátkem výstavy pro velká sucha byla obava, že houby neporostou a výstava nebude dostatečně zásobena. Zde nám zprvu vypomohlo, jako jiná léta, Hradecko. A postupem doby nosili nám po vydatných deštích naši obětaví spolupracovníci nebo nám posílali houby vždy častěji a častěji. Bohužel museli jsme výstavu končit, když bylo hub nejvíce. Největší zájem a poptávka u návštěvníků byla po hřibu sa-

tanu, kterého nám donesl jedině p. Hájek z Brandýsa n. L. asi v polovině výstavy, a to několik krásných plodnic. Muchomůrek zelených a zbělených se letos velmi málo urodilo oproti roku loňskému, kdy jich v té době bylo přinášeno velké množství. Zato závojenek olověných bylo ke konci výstavy dosti, takže ji mohlo shlédnouti velmi mnoho návštěvníků výstavy. Sympatických bedel vysokých byla letos veliká úroda, totéž platí o klouzku sličném. Mimo jiné budila pozornost exposice pěstěných žampionů V. Mašína a Družstva pěstitelů žampionů z Troje a rovněž tak dosud jedinečná výstavka hvězdic dr. Staňka, jemuž na jeho výzvu zvláště v našem časopise do výstavy radostně nosili a posílali hvězdice naši spolupracovníci z různých koutů republiky. Výstavy doplňovaly krásné malby pl. Spáleného, mistra F. X. Margolda a V. Háska a j. Snažili jsme se letos o větší úhlednost výstavy. Mezi nejlepší poradce a znalce hub, kteří nejčastěji na výstavu docházeli, patřili členové výboru ČMS — vedle předsedy — pp. dr. Vávra, pokladník p. Hásek, pl. Spálený, dále dr. Kult, red. Miškovský, inž. Rimpl, pí Vtelenská ,dr. Kotrouš, Krt. Protiva, Kopic, Borovička, pí Petránková, dr. Kurz, Bišof, Líkař, Lorenc a j. Pan Marek se osvědčil jako velmi dobrý aranžér, který trpělivě a pečlivě určené houby na svá patřičná místa ukládal a rovnal a i jinak se snažil výstavu zvelebovati. Spolupracovníků a čtenářů našeho časopisu, kteří donesli nebo poslali houby, je veliká řada, na př. inž. Ander, J. Brada, M. Bauckmanová, J. Bárta, Fr. Brázda, A. Burdová, V. Buriánková, J. Bílek, inž. Burda, K. Bišof, dr. Blatný, V. Borovička, J. Baumann, Ed. Borovský, F. Buchberger, J. Bubla, inž. Bartovský, J. Balcar, F. Brůžek, V. Brumlíková, dr. Bruderhans, M. Bernatová, inž. Boubela, F. Bartoš, V. Černý, J. Čech, B. Čejka, V. Čessenek, J. Černoch, Arn. Černá, A. Dostál, MUDr. Držkovič, K. Dvořák, M. Dvořáková, J. Deml, J. Dachovský, L. Dudzík, Danda, A. Doubal, Dusík, H. Drbalová, dr. Drastík, inž. Eben, Ig. Fabry, Zd. Fišer, P. Fišer, J. Ferus, M. Fišerová, L. Fialová, dr. Frendl, inž. Florián, J. Fürst, Froidl, Fejtek, V. Gruber, A. Holub, B. Holubová, A. Holeyšovský, A. Herzog, J. Herzinger, J. Horák, L. Hásková, V. Hervert, K. Hendrich, J. Hirnová, inž. Hess, inž. Hlaváček, dr. Hřebík, Vl. Holečková, R. Hrzková, J. Hásek, V. Hájek, dr. inž. Havelka, M. Havlisová, M. Hrabáková, Hamita, Al. Hájek, M. Häringová, Al. Horský, Mil. Hubáčková, R. Hušková, R. Horáková, V. Chudáček, E. Chuchler, Fr. Jiroutek, B. Ježek, Fr. Jirásek, M. Janová, J. Janouch, inž. Jiránek, J. Jindřich, J. Janský, sl. Janáčková, F. Kurka, E. Kafková, V. Knejfl, V. Kynsteter, B. Kolář, M. Klouček, St. Kleprlík, F. Kubec, dr. Křivohlavý, M. Klobouček, J. Kraus, dr. R. Kyrčiv, J. Kozlík, J. Klein, M. Kotlant, M. Křísová, A. Křemenová, A. Kamenecká, inž. Kuhn, inž. Karásek, M. Klazarová, Kapr, J. Kopic, J. Kouba, dr. Kotrouš, V. Krt, Kuželka, M. Kvapilová, St. Konečný, K. Kusal, Ed. Keller, M. Landová, V. Líkař, J. Láska, V. Leština, Liška, D. Laušman, J. Lorber, J. Lorenc, K. Laňka, Aug. Mánek, arch. F. Margold, J. Martínek, M. Mandlíková, O. Maryška, J. Morávek, M. Mládek, J. Mandlík, V. Mezerová, J. Machenek, Matuška, Zd. Moravec, J. Mráz, F. Melková, MUDr. Matějka, Mopranský, Mann, Müller, Mašín, J. Miškovský, K. Mašínová, inž. Mikulecký, M. Melanová, Nikodém, V. Nepokoj, M. Nováková, V. Nováková, J. Nedvěd, M. Novotná, Em. Nejedlý, Kl. Novák, J. Novotná, V. Ošahl, F. Odvárka, H. Olešnická, A. Petraš, J. Poláček, B. Pucherna, J. Prislinger, M. Půstová, Kr. Petránková, M. Protivová, M. Pavlíková, A. Plachá, JUC. Pavlousek, L. Pecháčková, F. Pechar, dr. M. J. Pulec, dr. Petera, F. Pilař, M. Poková, Th. Peyl, Č. Petauer, Paur-Neuburský, B. Pokorný, inž. Rimpl, J. Růžek, M. Ryčlová, inž. Rychetník, J. Raško, J. Růžička, K. Rudolf, J. Svatošová, V. Sobotka, J. Srb, pl. J. Spálený, Th. Staniek, Š. Smolíková, inž. Smotlacha, Fr. Sainer, B. Sládečková, J. Soukup, P. Svobodová, M. Svoboda,, V. Svoboda, B. Slavík, J. Schoř, P. Směrák, A. Srbková, R. Sinnreich, dr. D. Stuch-

líková, K. Seitzová, B. Škatula, A. Štěpánková, inž. Štěpán, A. Šaur, J. Šístek, J. Šimek, sl. Štěpánková, M. Štorková, inž. Štuska, Šmaus, J. Schieslová, M. Tobiášková, inž. Tobiášek, A. Trčka, J. Teršová, V. Turek, J. Tupa, J. Urban, M. Úlehlová-Tilšová, Fl. Urban, A. Cenclíková, inž. Vlačilík, inž. Vlk, J. Vávra, B. Vodrážka, R. Vtelenská, M. Volfová, dr. Velebil, F. Vyskočil, B. Vacek, J. Vlasák, K. Vojíř, J. Vaníček, dr. R. Vávra, MUDr. Veselský, M. Vaullantová, Z. Vágnerová, R. Vyšín, dr. Vurm, J. Wildová, J. Zajíček, St. Zeman, M. Zbožeňská, M. Žižková, střed. škola v Chomutově a ve Velké n. Veličkou a nár. škola v Kamenné.

Také choť pana ministra práce a soc. péče pí Erbanová zaslala na výstavu krásný kus kotrče dubové (dubovník). Výstava byla velmi četně navštívena

Obr. 36—38. Z pilných pracovníků naší letošní výstavy v České technice: M. Fišerová, K. Marek a senior výboru, knihovník Čs. myk. spol. Dr. R. Vávra, známý našim čtenářům svými články. Foto Ing. M. Smotlacha.

jak naším pracujícím lidem, tak mnoha školami středními, odbornými, gymnasii, školami výživy, botanickými a houbařskými závodními kroužky a kluby.

Práce na výstavě byla radostná a zajímavá, zvláště tehdy, vidí-li pořadatelé výstavy, jak návštěvníci si činí písemné poznámky o houbách, které je zajímají a jak odcházejí uspokojeni.

Pozn. red.: Nejpilnější pracovníci letošní výstavy byla autorka výše uvedené zprávy, paní Fišerová. Někteří výše jmenovaní poslali houby i několikráte a mnozí snad nejsou jmenováni; ti nám prominou. Naše výstava byla uspořádána osvědčeným způsobem na základě vědeckého a praktického systému, neboť jen tak může svou názorností sloužiti svému účelu, t. j. naučiti náš pracující lid znáti houby jedlé a jedovaté. Od uspořádání výstavy podle stromů, pod kterými houby rostou, jsme upustili. Tohoto způsobu jsme použili na svých výstavách v letech 1912 a 1913 a neosvědčil se nám pro svoji obtížnost a náročnost na čerstvý materiál. Pečlivě dbáme, abychom označovali vystavené druhy i vzhledem k jejich jedlosti a nejedlosti. Zvlášť označujeme houby jedovaté, podezřelé a ty, které se nejedí. Je také skutečnost, že se zejména k smrti otrávili jen lidé, kteří nikdy s námi, s ČSM a MVÚ nebyli ve spojení a řídili se zastaralou literaturou, kde bylo namnoze hodně omylů, nebo také pokyny lidí, kteří šmahem prohlašují vše za jedlé. To jsou pak vinníci otrav, nebo také ti, kdož označují neškodné houby za nebezpečné a odvádějí tak pozornost od smrtelně jedovatých hub, působících otravy, při nichž již i nemocniční péče je marná.

Smotlacha, Vávra.

Mezi naše nejstarší členy — déle než 30 let — patří také Frant. Ernst, Liberec. Přihlásil se ke mně při mé úspěšné přednášce v Liberci 14. 9. 1950,

kdy se do ČMS přihlásilo 32 nových členů. Liberec, 14. 9. Smotlacha.

Zásilka do poradny. Přikládám další 3 plodnice muchomůrky zelené (jak se domnívám, u těch menších jsem si nebyl jist, prosím o zprávu na přiloženém lístku). Byly nalezeny na jiném místě, než posledně, a sice ve smrkovém lese s břízami. Další zajímavost: václavky 14. srpna 1950! Není tento jejich výskyt předčasný? Našel jsem jich několik kilogramů, zřejmě již několik dní starých, v rokli blízko sychrovské obory u Turnova. Podoba odpovídá celkem dobře hornímu obrázku ve Smotlachově Atlasu hub. Houby tyto rostly tam dále. Mimochodem, kdy vyjde II. díl Atlasu? Je zde citelně postrádán, neboť I. díl je přece jen značně neúplný (není tam popsán kovář, mlynářka, růžovka, bedla atd.) 28. 8. 1950. Velek Vočadlo.

Pozn. red. Zaslané muchomůrky nebyly m. zelené, nýbrž citronové. Václavky znamenají předčasný podzim, t. j. po teplých suchých dnech chladné vlhké počasí. II. díl Atlasu vyjde v dohledné době.

Telegram. Profesor Smotlacha Praha - technika - Planá u Mar. Lázní - V okolí Mar. Lázní, směr Hanov, jsou spousty jedlých hub, které nikdo nesbírá. Vild - 4. 10. 1950.

Zátiší s houbami. V Národní galerii umístěné ve zbraslavském zámku najdeme dvě zajímavá zátiší starého mistra Fr. Dallingera (1710—1771), znázorňující různou zeleninu a několik druhů lupenatých hub, většinou holubinek, ryzců a lišek, zřejmě připravených k úpravě jídla.

Ing. M. Smotlacha.

1) Chvála hub. Literatura. Oslavy atd.

Pokladnice mykologických vědomostí — ročníky ČČSH.

Zvěčnělý náš vynikající spolupracovník H. Smidt věnoval v roce 1944 našemu předsedovi k šedesátinám „Generální index Boletinei z I-XXII. ročníku ČČSH. Nebyl určen k tisku, byl to jen obraz toho, co všechno si může čtenář z obsahu časopisu odvoditi, jak sám autor píše v průvodním dopise. Je to 33 hustě strojem psaných stran se stručným doložením ke každému jménu. Na př. Boletus badius Fr. (glutinosus Kromb. 2/81 — h. hnědý 16/88 — h. sladký 17/93 — h. poddoubník 16/98 — 1/23 — 1/43 — 1/55 — 1/55 — 1/90 — 1/108 — 1/117 — 1/199 — 1/219 — 1/280 — 1/282 — 1/287 — 1/297 — 2/3 — 2/10 — 2/22 atd.), celkem 150 odkazů ve 22 ročnících na jediný druh. A to není nejběžnější. U každého čísla jsou písmenka (indexy to označující, o čem se v příslušné stati jedná, na př. j. n. p. v. 1/55 j — jedlost, jedovatost, n — názvosloví, p — popis. v — výskyt). Ukazuje nám tato pilná práce, jakou pokladnicí je náš časopis pro každého, kdo se houbami zabývá. Je zde shrnuta moderní znalost čs. mykologie. Každý pracovník by si měl pro svůj rod či čeleď vypracovati podobný index!

Inž. René Böhm.

Jaro Miškovský:

Osmdesátiny Mistra Jana Dědiny.

Le célèbre peintre Mr. J. Dědina âgé de 80 ans.

Akademický malíř Mistr Jan Dědina, známý daleko za hranicemi naší vlasti, překročil osmdesát let svého plodného života. Narozen 1. září 1870 ve Strakách u Nymburka, vynikl ve figurální malbě a došel uznání v Paříži, kde se stal členem Société nationale des Beaux arts. Po návratu do vlasti žil nejprve v Praze, jsa členem Jednoty výtvarných umělců, a posléze si zvolil za sídlo ves Tatobity v Českém ráji. Bělovlasý muž s patriarchálním plnovousem vychutnává zde na úbočí Kozákova půvaby houbařství, kterouž zálibu sdílí jeho syn Jan, přispívatel ČČSH. Naše čtenáře bude proto zajímat, co píše o tak slavném umělci básník Českého ráje Jar. Podobský z Rovenska pod Troskami:

„Mistr Jan Dědina je vzácný a milý člověk. Byl jsem u něho už několikrát. Ve své práci o dějinách Tatobit mám také jeho stručný životopis. Bydlí ve vilce

svého syna na konci vesnice u kostela. Kolem vilky je velká zahrada. Roste v ní plno hub. Když jsem tam byl naposledy, Mistr mi ji ukázal a přitom jsme prohlíželi i houby (bylo to někdy v srpnu nebo v září): kozáky, křemeňáky, ryzce, muchomůrky atd. V jeho ateliéru jsem obdivoval krásný originál „Kristovo kázání na hoře" a jiné obrazy, portréty i krajiny. Zdravotní stav Mistrův je dobrý, na svůj věk je čilý. Každodenně se omývá studenou vodou a doporučoval mi to."

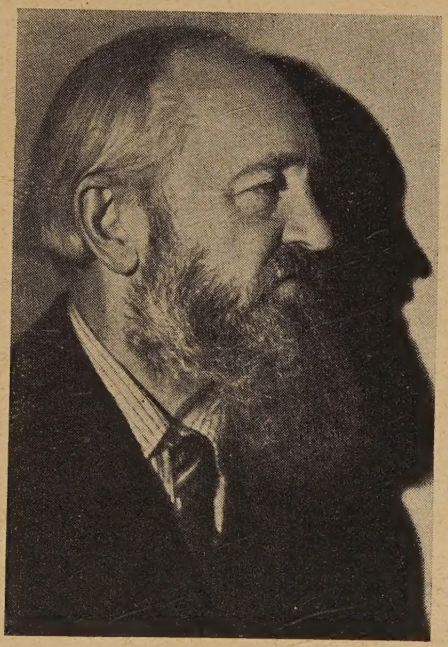

Obr. 39. Ak. malíř Mistr Jan Dědina.

Vzhledem k citovanému svědectví, které vydal mistr péra o mistru štětce, je oprávněna naděje, že při životosprávě Mistra Dědiny potvrdí také houbařství poznovu svou pověst jako prostředek, prodlužující lidský věk. Ke vzácnému životnímu jubileu přejí Mistru Dědinovi členové naší houbařské obce ještě dlouhá léta v plném zdraví.

m) Houby v cizině. Cizí literatura.

R. Smotlachová:

Houby na Sibiři.

(Podle vzpomínek pí. Belavé.)

Zjišťujeme, že tam sbírají tytéž druhy, jako sbírají na Ukrajině a Bělorusi. Především jsou to naše ryzce čili „ryžiky", pak smrže, kterým říkají „smržky". Velice jsou ceněny hřiby, z nichž sbírají se samozřejmě všechny naše vynikající hřiby, jako hřib smrkový. Hřibům se říká

„griby", což je také název pro houby vůbec. To je jen známkou toho, že hřiby jsou pokládány za velmi cenné. Dále jsou tu houby „gruzdi", což je název pro holubinku mírnou — Russula delica Fr. a pro mléčník peprný — Lactarius piperatus Scop. Tyto dva druhy nakládají na způsob zelí, t. j. kvašením. Všeobecně se sbírají na Sibiři holubinky, z nichž se přirozeně používají holubinky sladké, chutné. Tyto jedlé holubinky nazývají se podle barvy. Na př. holubinky sinavky jsou barvy modré. K nim patrně patří naše holubinka namodralá — Russula cyanoxantha Schf.

J. Spálený:

Boletus elegans Schum. Klouzek či loupák sličný v Alpách.

Sbíral jsem ho po prvé r. 1914 v Alpách v modřínovém řídkém lese, kam mne zdaleka lákala sluncem ozářená, přímo svítící plocha houfu hladkých lesklých houbových hlaviček. Pokochal jsem se pohledem na ně a donesl jsem si několik domů, abych je studoval. Líbily se mi tak, že jsem byl ihned přesvědčen, že taková sympatická houba jedovatá být nemůže. Určil jsem si je z příruček a jméno houby jsem uznal za velmi vhodné. Sbíral jsem pak tento klouzek kdykoliv a kdekoli jsem ho našel, i když byl jinými úplně přezírán. Je velmi chutný jak do polévky, tak i do smaženice a do octa. Jedli jsme ho ponejvíce ve směsi. Ve vlasti jsem neměl příležitost viděti tuto houbu v takovém množství.

Houby a moře.

Naši referenti na př. Milada Dvořáková, Růž. Smotlachová a jiní, kteří pobyli delší dobu na pobřeží mořském a sbírali tam houby, sdělují nám, že tam v době růstu hub často se vyskytují naše běžné houby, na př. špičky obecné (Marasmius Oreades Bolt.), muchomůrka obecná — Amanita muscaria (L.) ve formách gigantických, což dlužno přičísti vlivům blízkého moře, které poskytuje tu houbám velikou a trvalou vlhkost vzduchu a stálou příznivou teplotu. Že jsou houby děti vlhka, platí i v tomto případě. Sm.

Obr. 40. Kuřátko tlučkovité — Clavaria truncata Fr., jedlé, chutné; sbíral prof. Kneifl v lázních Bělohradě dne 25. VIII. 1945. Foto: prof. Kneifl.

ČMS chystá výstavu obrazů, modelů, fotografií hub. Hlaste se ihned všichni, kdo houby fotografujete, malujete, kreslíte a modelujete. Pošlete ukázky! Sm.

dely. K doplnění přehledu hlavních rodů hub a jich význačných představitelů přispívala zasklená vyobrazení. Několik vystavených exemplářů závojenky olovové (Entoloma lividum Bull.) bylo připomínkou, že tou dobou ještě nepominulo nebezpečí z této smrtelně jedovaté houby. Na příčném stole u vchodu vyložená literatura seznamovala s vědeckou a propagační činností ČMS a jejího předsedy. Výstava byla prodloužena na neděli 22. října do školní budovy.

Z úspěšné činnosti Čs. mykol. společnosti v r. 1950.

Přehledně zde opakujeme, co bylo v tomto roce vykonáno. Všechny odbory Čs. myk. spol. byly v plné práci. Vzpomeňme čtyř velkých přednáškových večerů v hlavním sále České techniky, pravidelných pondělních přednášek ústředí, pravidelných úterních přednášek vinohradské odbočky, seminářů a odborných schůzí v Myk. ústavu, dalších množství přednášek a schůzek našich venkovských odboček.

Naše poradny v čele s ústřední v Praze určily velké množství donášek a zásilek hub. Naše stálé výstavky poučily mnoho zájemců. Naše výstavy a výstavy našich spolupracovníků v mnoha místech republiky, zvláště tradiční výstavu hub v České technice shlédlo na tisíce spokojených účastníků. Vycházky se konaly každou neděli i jiné dny do okolí Prahy, někdy i třemi směry najednou. Venkovské odbočky pořádaly taktéž řadu exkursí. Přednášky předsedy Dr. Smotlachy ve více místech venkovských získaly nové členy a odběratele našeho časopisu, právě tak houbařské zájezdy se závodními kluby a »Čedokem«. Práce na výzkumu a v ostatních odborech zdárně pokračovala. Na př. ochranářský odbor dal rozhlasem a v denních listech výzvu k návštěvníkům lesů, aby chránili les při sběru hub a nekopali do hub, které neznají. Upozornili jsme v novinách na růst jedovatých muchomůrek zelených a závojenek olověných ve snaze zabrániti otravám. Naši pracovníci posílali svá hlášení ze svých mykol. zahrad, houby k určení, much. zelenou a hvězdice s příslušnými údaji do ústavu pro sběr. Tak bychom mohli pokračovati ještě dále. Podrobnosti se dovídáte v příslušných odděleních našeho časopisu. Mimopražští spolupracovníci podejte další hlášení!

Vinohradská odbočka Čs. mykol. spol. si vede velmi dobře. Koná pravidelné schůzky každé úterý ve 20 hod. v komunál. podn. hlav. města Prahy, roh Slezské a Blanické ul. na Vinohradech, spojené s přednáškami a výklady hub. Každou neděli pak pořádá vycházku do pražského okolí. Zveme houbaře z Prahy XII a okolí.
V. Novák.

Vycházky do okolí Prahy pokračují každou neděli, pokud počasí dovolí. Informace na č. 454-18.

Pražské houbaře, kteří mají volný čas, prosí Čs. myk. společnost o pomoc při pracech v úřadovně. Dopoledne i odpoledne, zvláště od pondělí do čtvrtka. Praha III, Karmelitská 14.

Seminář pro pražské houbaře (kurs pro znalce vyššího stupně) koná se v ústavu, Praha III, Karmelitská 14, v pondělí 11. XII. 1950, 8. a 22. I. 1951, ve středu 13. XII. 1950 a 10. a 24. I. 1951 od 16—18 hod.!
Smotlacha.

Staré ročníky ČČSH (Mykol. sborníku) jsou učebnicí mykologie. Obsahují úhrnem sta, ba tisíce článků, zpráv a obrázků, které snadno a lehce naučí každého znáti houby. Každý začátečník opatří si aspoň čtyři poslední ročníky (dokud jsou!), t. j. ročníky XXIII.—XXIV. Jsou nevázané po 75 Kčs. Také něco málo starších jsme získali. Hlaste se o ně ihned, neboť záhy budou úplně rozprodány.

Všichni dosavadní spolupracovníci ČČSH i noví pošlete své články a zprávy do týdne! Potřebujeme pro ČČSH, Atlas a Ročenku. Pošlete co nejdříve!

Pondělní přednášky ČMS jsou také členskými schůzemi, které každý člen a odběratel ČČSH (Pražan) má navštěvovati. Jsou zároveň členskými schůzemi i všech pracovních odborů ČMS a houb. pětiletky (vědecký, výzkumný, pěstitelský, ochranný, atd., atd.). Výbory těchto odborů scházejí se jednou měsíčně (11. a 13. XII. od 17—21 hod. v ústavu). Všichni naši pracovníci připravte si pro tyto schůze zprávy a referáty.

ČMS, MVÚ a ČČSH děkují všem odběratelům a čtenářům našeho listu, kteří jim sjednali nové členy a odběratele (Sezima z Liberce získal 32, A. Veselý z Brna 12 nových atd.). I za jednoho nového velice děkujeme. **Adresy nových prosíme,** vzhledem k tisku nového ročníku, co nejdříve.

Čtenáři, nezapomněl jsi zaslati předplatné? A získati nové odběratele?

Odběratele ČČSH prosíme, aby zaplatili předplatné na XXVIII. r. Kčs 75,— (po upomínce Kčs 85,—). Je také několik dlužníků, kteří ČČSH poškozují tím, že zapomněli zaplatit za roč. XXVII. Dlužníci připočtěte k 75 Kčs — 10 Kčs na výlohy s upomínkami. Všichni, kdo jste zároveň členy ČMS, zaplaťte od 1. ledna 1950 roční příspěvek 25 Kčs. Valná hromada 8. XII. 1949 zvýšila nejmenší roční příspěvek na 25 Kčs a začátek roku pro členství stanovila 1. leden. Platí se složenkou ČMS č. šek. účtu č. 23112. Čtenáři, jsi členem ČMS? Hlas se ihned kor. lístkem za člena.

Členské příspěvky MVŮ (Mykologického výzkumného ústavu) jsou naprosto dobrovolné. Všichni, kdo chodí na přednášky, vycházky a do výstavy, kdo používají poradny MVŮ, ČČSH a ČMS jsou tím členy MVŮ. Stejně to platí pro odběratele ČČSH a členy ČMS. Odbočky ústavu mimo Prahu jsou organisovány obdobně. Příspěvky (25 Kčs ročně) platí povinně jen skuteční členové ČMS (Čs. mykologické společnosti), která prosí všechny majetnější (s většími příjmy), aby tento příspěvek dobrovolně (z 25 Kčs) zvýšili. Těm, kteří poslali na př. na letošní rok 50, 100 až 200 Kčs tímto děkujeme. Jména jejich jsou zaznamenána v knize členské. Za větší čl. příspěvek a předplatné (100—300 Kčs) děkujeme V. Novákovi z vin. odb., J. Stříčnému z Brna, A. Stůlkovi z Liberce atd. I menší obnosy jsou velmi vítány. Výbor ČMS.

Z redakce. Pro nedostatek místa bylo mnoho článků odloženo do příštích čísel. Na př. práce B. Kašpara, V. Maška, inž. Šafra, J. Otruby, Spáleného, paní R. Vtelenské, J. Sobotky, F. Prášila, F. Urbana, J. Sezimy, B. Jarchovského, J. Štefla, inž. L. Hlaváčka, Z. Borského, Kohlmünzera, A. Veleckého, dr. Štěpánka, J. Jeřábka, Zd. Fišera, J. Lorenze, pí Petránkové, Jana Bulíře atd. atd. celé řady dalších. Nic nezůstane nevyužito. Ti, kteří nám dosud letos nepsali nebo mají v redakci jen jeden příspěvek, napíší nám co nejdříve. Také ostatní prosíme! Ze zařazených odpadli do příštího čísla Smotlacha, Probošt, Harcuba, atd.

Z obsahu tohoto čísla uvádíme: Prof. Dr. J. Macků: O některých projevech chemismu hub, Ing. Šafr: Elektrofysiologické vlivy hub, Prof. Ing. D. E. Baudyš: O houbách způsobujících hnilobu ovoce, J. Otruba: Houby a voda. Další tabulka klasifikace hub od Dr. Smotlachy. L. Schmidt: Obaly hub a jejich zbytky. Z oddílu b: Smotlacha: Houby liškovité. Otruba: Cantharellus cibarius. M. Zvolský: Holubinka lípová — a dále V. Chmelík: O opěnce, B. Kašpar: Kuřátka jarmuzová. V. V. Mašek: Houby v zahradě. Jan Soukup: Jarní pražské houby atd., v dalších oddílech na př. L. M. Růžička: O vyhlášce min. zdrav. J. Miškovský, Fišerová, atd.

Ústřední československá mykologická zahrada založená Čs. mykologickou společností v Praze resp. jejím Mykologickým ústavem již před řadou let, jest dnes významným jejím podnikem, který shrnuje mykologické zahrady lokální v celé republice. Slovo zahrada je zde míněno v přeneseném slova smyslu. Jde tu o mykologické oblasti, t. j. partie lesů, strání a pod., které jsou po stránce hub zvlášť pelivě a dlouho již prozkoumávány spolupracovníky Čs. mykologické společnosti a jejího ústavu. Tyto lokální mykologické oblasti jsou na jedné straně doplňovány celkovým výzkumem mykologickým v okresu nebo i v kraji, jak je pořizují naši pokročilejší spolupracovníci, jednak slouží v některých místech i jako místa k podrobnému studiu lesa i také po stránce jeho stromů, keřů, rostlin i zvířat. Toto studium všímá si zejména také podrobně vlivu prostředí, sleduje které druhy kde rostou, dále si všímá symbiosy a vůbec celého života hub celkově i jednotlivých druhů v různých biotopech. To je ostatně způsob výzkumu a pozorování přírody, se kterým jsme začínali již před první světovou válkou. (Viz Smotlacha: Život hub, vyšlo v r. 1915 u Vilímka v knihovně Za vzděláním.) Tento poslední případ uplatňuje se zejména tam, kde výzkum našich mykologických lokálních oblastí vzali si na starost učitelé škol národních nebo středních. Tam slouží naše mykologické zahrady školám i jako zahrady lesní či botanické. Samozřejmě, že mnohým našim spolupracovníkům slouží aspoň ze začátku tyto mykologické oblasti za zahrady zásobní, t. j. že si tam mohou chodit i na houby jedlé, které tam příp. ve velkém množství rostou. Oznámili jsme v tomto ročníku velkou většinu našich mykologických zahrad. Seznam jejich v II. vyd. I. dílu našeho Atlasu musel být bohužel vypuštěn. Podrobnou zprávu o nich chystáme do dalšího ročníku ČČSH. Z toho důvodu prosíme všechny spolupracovníky pokročilejší i zcela nové, aby nám podali zprávu ze svých mykologických oblastí (zahrad), t. j. míst, kam chodí nebo jezdí pravidelně na houby. Podejte zprávy třeba zcela stručné, abychom z nich mohli utvořit celkovou zprávu, kterou chystáme. Pamatujte také, že se budeme snažiti, aby se naše mykologické oblasti časem staly mykologickými reservacemi, t. j. místy chráněnými, a že jejich výzkum slouží také naší snaze pořídit pro okresy, kraje i celé Československo mapy hub, kteroužto myšlenku sledujeme již dlouhá léta. První mapa hub u nás byla hub okolí pražského. Byla sestavena Mykologickým ústavem r. 1911. Smotlacha.

Naše znalce hub prosím o pomoc při biotopickém výzkumu bučin, jedlin a jalovce.

Všechna práva vyhrazena! (Nutno citovati!)

Vydavatel: Čs. mykologická společnost v Praze III, Karmelitská 14, tel. 454-18. Odpovědný zástupce: Dr. F. Smotlacha. Redakce a administrace tamže. — Tisknou Středočeské tiskárny, n. p., závod 57, Praha XII, Belgická č. 20. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt v Praze. — Dohlédací poštovní úřad: Praha 8. — Za články si odborně odpovídá každý sám. Rukopisy se nevracejí. — Předplatné předem 75 Kčs, později 85 Kčs, do ciziny 150 Kčs. Jednotlivá čísla 11 Kčs, dvojčíslo 21 Kčs, trojčíslo 30 Kčs. — Odběr listu lze přerušiti jen včasnou výpovědí, t. j. před konečným sešitem ročníku (čili do měsíce po vyjití předposledního sešitu v ročníku).